

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní

Vývoj přístupů k územnímu plánování na úrovni
Československa a České republiky

Bc. Hana Hladíková

Diplomová práce
2011

Univerzita Pardubice
Fakulta ekonomicko-správní
Akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Hana HLADÍKOVÁ**
Osobní číslo: **E090457**
Studijní program: **N6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Regionální rozvoj**
Název tématu: **Vývoj přístupů k územnímu plánování na úrovni
Československa a České republiky**
Zadávací katedra: **Ústav veřejné správy a práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je popsat vývoj přístupů k územnímu plánování na úrovni Československa a České republiky a vyhodnotit změny v přístupech k územnímu plánování v jednotlivých časových etapách.

- Teorie regionálního rozvoje
- Nástroje regionální politiky
- Počátky plánování stavby měst
- Počátky územního plánování na našem území
- Legislativní úpravy územního plánování v Československu a České republice
- Změny v přístupech k územním plánování

Rozsah grafických prací: —
Rozsah pracovní zprávy: cca 50 stran
Forma zpracování diplomové práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

- BLAŽEK, Jiří; UHLÍŘ, David. Teorie regionálního rozvoje. Praha : Karolinum, 2002. 211 s.
BOŽEK, Karel. Stavba měst a vesnic: vývoj urbanismu I. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1985. 89 s.
BRACKEN, I. Urban planning methods: research and policy analysis. London; New York: Methuen, 1981. 400 s.
MAIER, Karel. Územní plánování a udržitelný rozvoj. Praha : ABF-nakladatelství ARCH, 2008. 100 s.
SCOTT, M. American city planning since 1890. Berkeley. University of California Press, 1971. 745 s.
ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. Urbanismus a územní plánování. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2002. 117 s.
Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In Sbírka zákonů. 2006, částka 63, s. 2226-2290.
Zákon č. 50/1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In Sbírka zákonů. 1976, částka 9, s. 146-174.
Zákon č. 84/1958 Sb. o územním plánování. In Sbírka zákonů. 1958, částka 35, s. 226-231.
Zákon č. 280/1949 Sb. o územním plánování. In Sbírka zákonů. 1949, částka 88, s. 786-792.

Vedoucí diplomové práce: Ing. Martin Maštálka, Ph.D.
Ústav veřejné správy a práva

Datum zadání diplomové práce: 17. června 2010

Termín odevzdání diplomové práce: 6. května 2011

doc. Ing. Renáta Myšková, Ph.D.

děkanka

L.S.

doc. Ing. Jolana Volejníková, Ph.D.

vedoucí ústavu

V Pardubicích dne 7. července 2010

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně.

V Pardubicích dne 4. 5. 2011

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych na tomto místě vyjádřila poděkování všem, kteří mi s přípravou mé diplomové práce pomáhali.

Především bych chtěla poděkovat Ing. Martinovi Maštálkovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky, které mi pomohly při zpracování mé diplomové práce.

SOUHRN

Cílem této práce je pomocí souvislostí mezi nástroji regionální politiky, vývoje plánování stavby měst a legislativy zabývající se územním plánováním zmapovat vývoj přístupů k územnímu plánování na úrovni Československa a České republiky.

KLÍČOVÁ SLOVA

Územní plánování, regionální politika, stavba měst, legislativa územního plánování

TITLE

The development of approach to landscape planning at the level of the Czechoslovakia and the Czech Republic

ABSTRACT

The aim of this work is to chart the development of approach to the Urbanism in the Czechoslovakia and the Czech Republic by the force of the link between theories of regional development, tools of regional policy and the development of City Urban Planning.

KEYWORDS

Urban planning, Regional policy, City Urban Planning, Legislation of urban planning

Obsah

Úvod	8
1 Nástroje regionální politiky	9
1.1 Základní pojmy	9
1.2 Vývoj regionální politiky Evropské Unie	11
1.3 Regionální politika Evropské unie	12
1.3.1 Strukturální fondy	12
1.3.2 Cíle regionální politiky pro období 2007 – 2013	13
1.4 Regionální politika České republiky	14
1.4.1 Vývoj regionální politiky České republiky	14
1.4.2 Regionální politika ČR v období 2007 – 2013	14
1.5 Územní plánování	16
1.5.1 Politika územního rozvoje	16
1.5.2 Zásady územního rozvoje	16
1.5.3 Územní plán	17
1.5.4 Regulační plán	18
2 Počátky plánování stavby měst	19
2.1 Vývoj plánování stavby měst ve světě	19
2.1.1 Pravěk – první osídlení	19
2.1.2 Starověk – městské kultury	19
2.1.3 Středověk – města rostlá a založená	22
2.1.4 Novověk – ideální města	23
2.1.5 Vývoj měst od 19. století	26
2.1.6 Současnost	28
2.2 Vývoj plánování stavby měst na našem území	29
2.2.1 Počátky osídlení – do 12. století	29
2.2.2 Období 12. – 14. století	30
2.2.3 Období 14. – 18. století	31
2.2.4 Období 18. a 19. století	32
2.2.5 Období 20. století	33
3 Počátky územního plánování na našem území	35
3.1 Praha	35
3.2 Hradec Králové	38
3.3 Olomouc	41
3.4 Brno	43
4 Legislativní úpravy územního plánování v Československu a České republice	46
4.1 Období let 1886 – 1950	46
4.2 Období let 1951 – 1975	48
4.3 Období let 1976 – 2005	49
4.4 Období od roku 2006	50
5 Změny v přístupech k územnímu plánování	51
5.1 Způsob zapojování veřejnosti	51
5.2 Ochrana životního prostředí a památek	52
5.3 Vlastní proces územního plánování	54
6 Závěr	59
7 Literatura	61
Seznam zkratk	65
Seznam obrázků	66
Seznam tabulek	66

Úvod

Územní plánování je soubor činností, které řeší a vytváří nejvhodnější podmínky pro využití území. Nesprávné pojetí plánování rozvoje území, stejně jako jeho chybná aplikace může mít dalekosáhlé důsledky jak pro občany, kterých se územní změny přímo dotýkají, tak i pro aktivity s tím související. Územní plánování, jako jeden z nástrojů regionální politiky státu, významně ovlivňuje správný rozvoj území, odpovídající požadavkům kohezní politiky. Stát tak používá regionální politiku pro odstranění regionálních rozdílů, které vznikají přirozeným vývojem a rozvojem společnosti. Z výše uvedeného tak vyplývá, že znalost historických souvislostí může napomoci při řešení současných problémů.

Práce je, mimo jiné, zaměřena na vývoj regionální politiky České republiky a potažmo také Evropské unie. Jedním z nástrojů regionální politiky je i územní plánování, které je v práci popsáno již od počátku vývoje osídlení ve světě. Prostřednictvím analýzy poznatků z odborné literatury lze vysledovat přímou souvislost mezi vývojem stavby měst ve světě a na našem území. S vývojem stavby měst vznikla i potřeba plánování jejich dalšího rozvoje. Na základě toho pak vznikaly nejprve regulační, a později také územní plány. Jedním z dílčích cílů práce je na příkladě několika měst ukázat první pokusy o regulaci vývoje měst. Text je doplněn grafickou podobou jednotlivých plánů.

Důležitou součástí práce tvoří přehled vývoje legislativy upravující územní plánování. Analýza vývoje legislativy zahrnuje jak území bývalého Československa, tak i České republiky. Prostudování veškerých zákonů, ošetřujících tuto problematiku, je stěžejní pro dosažení hlavního cíle této práce, kterým je popsat **vývoj přístupů k územnímu plánování na úrovni Československa a České republiky a vyhodnotit změny v přístupech k územnímu plánování v jednotlivých časových etapách.**

Právě ucelený přehled vývoje přístupů legislativy ošetřující problematiku územního plánování je nezbytný pro správné pochopení souvislostí mezi jednotlivými fázemi územního plánování. To je jeden z hlavních důvodů, proč jsem si pro zpracování své diplomové práce vybrala právě tuto problematiku.

Tato práce si klade za cíl nabídnout ucelený přehled vývoje přístupů k územnímu plánování, a umožní tak každému, kdo má o problematiku vývoje územního plánování na úrovni Československa a České republiky zájem, získat jasný přehled.

1 Nástroje regionální politiky

V úvodu kapitoly je uvedeno několik základních pojmů, jejichž vysvětlení je nutné pro správné pochopení následujících kapitol. Další text je potom věnován vývoji regionální politiky nejdříve na úrovni Evropské unie a potom v České republice.

1.1 Základní pojmy

Teorie regionálního rozvoje - Vznik prvních teorií je možné datovat k počátku 19. století. Lze je kvalifikovat mnoha způsoby podle různých kritérií. Mezi nejčastější patří dělení na dvě velké skupiny:

- teorie regionální rovnováhy (tzv. konvergenční teorie) – vyrovnávání rozdílů mezi regiony je základní přirozenou tendencí regionálního vývoje,
- teorie regionální nerovnováhy (tzv. divergenční teorie) – v průběhu vývoje dochází ke zvětšování rozdílů mezi regiony.

Základní rozdíl mezi oběma skupinami spočívá v tom, zda jejich autoři přikládají větší význam mechanismům a procesům vedoucím k nivelizaci nebo naopak, zda za silnější považují procesy a mechanismy diferenciací (kumulativní, selektivní, koncentrační apod.). Většina zastánců obou základních teoretických směrů samozřejmě přiznává existenci opačných procesů, tedy například zastánci teorií nerovnoměrného rozvoje počítají s působením vyrovnávacích mechanismů, jejich působení však považují za dočasné, náhodné nebo slabší. [1]

Dále lze dělit teorie regionálního rozvoje je na induktivní a deduktivní. Případně na teorie kladoucí důraz na stranu poptávky nebo na stranu nabídky. Toto pojetí je důležité vzhledem k vytváření regulačních nástrojů, včetně koncepcí regionální politiky.

Základní teoretické modely regionálního rozvoje jsou odvozovány od obecnějších ekonomických přístupů. Rozdílné obecné ekonomické přístupy způsobují rozdílný výklad regionálních rozdílů, kauzálních závislostí, důležitosti faktorů určujících regionální rozvoj apod. a jsou tak základem pro různé přístupy k chápání regionálního vývoje i regionální politiky. Základní přístupy jsou uvedeny v následující tabulce:

Tabulka 1: Hlavní vývojové etapy teorií regionálního rozvoje a regionální politiky

Obecný přístup	Převažující teorie regionálního rozvoje	Regionální politika
Neoklasický (1920 – 1940)	teorie regionální rovnováhy (neoklasické modely)	základní koncept – „dělníci za práci“, používány nástroje zvyšující mobilitu pracovních sil
Keynesiánský (1950 – 1975)	teorie regionální nerovnováhy (např. teorie kumulativních příčin, teorie pólů růstu)	„práce za dělníky“, nástroje podporující příliv investic ze soukromého i veřejného sektoru do problémových regionů (investiční dotace, relokační instituce)
Neomarxistický (1970 – 1985)	teorie regionální nerovnováhy (např. teorie nerovné směny)	návrhy na opatření neomarxisté neformulovali, v některých socialistických zemích byla regionální politika velmi účinná (např. v bývalé ČSSR), ale za cenu ztráty ekonomické výkonnosti a vnější konkurenceschopnosti celého státu
Neoliberální (1975-)	teorie regionální rovnováhy i nerovnováhy (např. teorie růstu, teorie závislosti na zvolené cestě)	„podpora lokální iniciativy“, podpora malých a středních firem, decentralizace kompetencí, deregulační opatření
Institucionální (1980-)	teorie regionální nerovnováhy (např. teorie průmyslového okrsku, teorie učících se regionů)	„spolupráce a inovace“, podpora malých a středních firem, šíření inovací, networking, gradualistická proměna místních institucí založená na učení

Zdroj: [1]

Region – současní teoretici urbanismu definují region jako: „Účelově (často abstraktně) vymezené území, jehož hranice jsou dány významnými funkčními vazbami (zejména v případě městského regionu) anebo společnými charakteristikami fyzikálními, přírodními, klimatickými, ekonomicko-sociálními, etnickými, jazykovými atd.“ [2]

Regionální politika – tento pojem není v odborné literatuře jednotně definován. Jednou z možných definic, kterou lze pro vymezení tohoto pojmu použít, je tato: „Regionální hospodářská politika představuje všechny veřejné intervence vedoucí ke zlepšení geografického rozdělení hospodářských činností, ve skutečnosti se regionální politika pokouší napravit určité prostorové důsledky volné tržní ekonomiky ve smyslu dosažení dvou vzájemně závislých cílů: ekonomického růstu a zlepšení sociálního rozdělení.“ [3]

Regionální rozvoj – regionální rozvoj představuje systémově provázaný komplex nejrůznějších intencionálních aktivit a procesů v určitém území, které svými intervencemi

vycházejícími jak z regionální politiky jako součásti politik hospodářských a sociálních, tak i ze spontánních záměrů lidí a obecných trendů vývoje společnosti, směřují k vyrovnávání kumulativních disparit (těch které neustále narůstají a mohou vyústit v sociální problém) a nerovností mezi regiony, jež umožní udržitelné fungování ekonomických, sociálních a environmentálních struktur celého území, jehož jsou regiony součástí. [4]

Nástroje regionální politiky - Nástroje rozvoje můžeme v obecné rovině označit jako pomůcky k výkonu, podpoře nějaké činnosti. V kontextu regionálního rozvoje lze označení nástroj vymežit jako obecný pojem pro všechny prostředky, které napomáhají k dosažení rozvojových cílů daného území. [20]

1.2 Vývoj regionální politiky Evropské Unie

Vývoj regionální politiky začal se založením Evropského hospodářského společenství (dále EHS) v roce 1957. Země, které podepsaly Římskou smlouvu, uvádějí v její preambuli, že je třeba „posílit jednotu svých ekonomik a zajistit harmonický rozvoj snižováním rozdílů mezi různými regiony a zmírňováním zaostalosti méně rozvinutých oblastí“.

I přesto, že v některých zemích (např. Francie a Itálie) se národní regionální politika uplatňovala již od konce čtyřicátých let 20. století, byla pozornost věnována hlavně odstraňování obchodních bariér.

Po přistoupení Velké Británie (země s velkými vnitřními regionálními rozdíly) do EHS, se začala otázka společné regionální politiky prosazovat čím dál více. K zahájení regionální politiky došlo především ustanovením tzv. Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF) v roce 1975 (což je jeden ze Strukturálních fondů Evropské unie). Ten se stal základem regionální politiky a nástrojem kohezní politiky soudržnosti.

V roce 1986 byl zahájen projekt jednotného vnitřního trhu. Se vstupem Španělska a Portugalska do společenství vyvstala nutnost integrovat jednotlivé regionální politiky s částí sociální a zemědělské politiky do tzv. strukturální politiky. Stalo se tak v roce 1988 a pro období 1989 – 1993 bylo určeno šest cílů této politiky, které byly v roce 1995 rozšířeny (po vstupu Finska a Švédska) na sedm. Patří mezi ně např. podpora rozvoje a strukturálních změn zaostávajících regionů, podpora rozvoje venkovských regionů nebo rozvoj a strukturální změny regionů se značně nízkým zalidněním.

Dokumenty Evropa 2000 + a Principy rozvojové politiky, které byly schváleny v roce 2004, mají přispět k dosažení dvou základních cílů, tj. hospodářské a sociální soudržnosti a dobudování vnitřního trhu. Od roku 2000 je zde patrná snaha o větší efektivnost využití

finančních prostředků a dochází tak ke snížení počtu cílů na tři. Také byly odděleny finanční prostředky pro stávající a přistupující země.

1.3 Regionální politika Evropské unie ¹

Regionální politiky a využívání strukturálních fondů vycházejí při spolufinancování jednotlivých projektů ze základních principů:

- **solidarity** – hospodářsky vyspělejší státy financují méně vyspělé státy prostřednictvím příspěvků do společného rozpočtu,
- **subsidiarity** – vyjadřuje nutnost realizace jednotlivých cílů na co nejnížší možné úrovni,
- **koncentrace** – snaha směřovat prostředky do regionů s největšími problémy a dosáhnout největšího možného užitku, prostředky jsou vynakládány na projekty podle předem stanovených cílů,
- **partnerství** – zahrnuje úzkou vertikální i horizontální spolupráci mezi orgány na všech úrovních, které rozhodují o umístění finanční pomoci ze strukturálních fondů,
- **programování** – udává časový rozvrh pro alokaci prostředků,
- **adicionality** - prostředky z rozpočtu EU mají pouze doplňkový charakter,
- **monitorování a vyhodnocování** – průběžné sledování a vyhodnocování prováděných opatření a celkovou efektivnost vynakládaných prostředků, dopad projekt se hodnotí před schválením, po realizaci a také jeho skutečné přínosy.

1.3.1 Strukturální fondy

Strukturální fondy slouží jako hlavní nástroj strukturální politiky. Kapitál, kterým disponují, pochází z finančních příspěvků všech členských zemí EU, které plynou do společného rozpočtu a jsou následně přerozdělovány. Strukturální fondy (SF) jsou určeny pro chudší nebo jinak znevýhodněné regiony (např. venkovské a problémové městské oblasti, upadající průmyslové oblasti). Existují dva strukturální fondy:

- **Evropský fond pro regionální rozvoj (ERDF)** – Byl vytvořen v roce 1975 za účelem snižování rozdílů mezi úrovněmi rozvoje jednotlivých regionů. Jedná se o největší a nejvýznamnější strukturální fond. V rámci tohoto fondu jsou podporovány investiční (infrastrukturní) projekty, jako např. zlepšení infrastruktury – výstavby vybraných

¹ Zpracováno podle: [21]

projektů silnic a železnic, odstraňování ekologických zátěží nebo podpora konkurenceschopného a udržitelného rozvoje.

- **Evropský sociální fond (ESF)** – Jako hlavní nástroj sociální politiky a zaměstnanosti byl tento fond založen v roce 1960. Prostřednictvím tohoto fondu jsou podporovány neinvestiční (neinfrastrukturní) projekty, jako např. rekvalifikace nezaměstnaných, speciální programy pro osoby se zdravotním postižením, děti, mládež etnické menšiny a další znevýhodněné skupiny obyvatel.

Fond soudružnosti – Kohezní fond (CF) – Tento fond je, na rozdíl od strukturálních fondů, určen k podpoře rozvoje chudších států (států, jejichž HDP na obyvatele je nižší než 90 % průměru společenství), nikoli regionů. Podobně jako u ERDF jsou z něj podporovány investiční (infrastrukturní) projekty, avšak jen se zaměřením na dopravní infrastrukturu většího rozsahu (dálnice a silnice I. třídy, železnice, vodní doprava), dále na problematiku životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje.

1.3.2 Cíle regionální politiky pro období 2007 – 2013

V tomto programovém období je regionální politika zaměřená na zvyšování konkurenceschopnosti a budování hospodářství založeném na znalostech a inovacích. Jsou zde určeny tři hlavní cíle:

- **cíl 1: Konvergence** – Cílem je podpora hospodářského a sociálního rozvoje regionů na úrovni NUTS II (což je region soudružnosti) s HDP na obyvatele nižším než 75 % průměru tohoto ukazatele pro celou Evropskou unii. Dále jsou k čerpání z tohoto cíle způsobilé státy, jejichž HND na obyvatele je nižší než 90 % průměru tohoto ukazatele pro celou Evropskou unii. Tento cíl je financovaný z ERDF, ESF pro rozvoj regionů a z CF pro rozvoj států. V České republice pod tento cíl spadají všechny regiony soudružnosti, kromě hlavního města Prahy.
- **cíl 2: Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost** - Cílem je posílení konkurenceschopnosti a atraktivnosti regionů a jejich zaměstnanosti. Podporovány jsou regiony na úrovni NUTS II nebo NUTS I, které nesplňují podmínky pro zařazení do cíle 1 Konvergence. Tento cíl je financovaný z ERDF a ESF a v České republice pod něj spadá hlavní město Praha.

- **cíl 3: Evropská územní spolupráce** – Je realizován ve formě přeshraničních a meziregionálních programů. Konkrétně se jedná o specifické problémy území rozdělených národními hranicemi. Realizace probíhá z prostředků ERDF. V České republice pod něj spadají všechny regiony.

1.4 Regionální politika České republiky

Regionální politika České republiky je ovlivněna historickým vývojem. Z tohoto důvodu je v další kapitole popsán vývoj regionální politiky České republiky.

1.4.1 Vývoj regionální politiky České republiky ²

V poválečném období došlo na našem území k mnoha změnám a bylo zavedeno centralistické příkazové řízení ekonomiky. To mělo vést k setření regionálních rozdílů, a tím pádem regionální politika v tomto období ztratila svůj smysl.

Až transformace společnosti v roce 1989, kdy došlo ke vzniku České republiky a ke změnám politického klimatu, hospodářství a společnosti, odkryla neřešené regionální rozdíly. V roce 1992 bylo vládou přijato usnesení týkající se zásad regionální hospodářské politiky, bohužel zacílené pouze na podporu malého a středního podnikání v problémových regionech. Tato situace trvala až roku 1995, kdy se objevily první snahy o řešení problémů v jednotlivých regionech. Neřešením regionálních rozdílů ztratila Česká republika konkurenční výhodu a zaostala např. za Maďarskem nebo Polskem. Tuto ztrátu se podařilo vyřešit až v období 2004 – 2006.

V roce 1997 pro vzniku Ministerstva pro místní rozvoj ČR byly zpracovány nové zásady regionální politiky zohledňující základní principy regionální politiky Evropské unie. V době příprav ČR na vstup do EU se objevily komplexnější snahy o cílenou regionální politiku. Po vstupu do Evropské unie, v roce 2004, jsme se stali součástí tzv. společné regionální politiky.

1.4.2 Regionální politika ČR v období 2007 – 2013

Česká republika realizuje svoji regionální politiku v kontextu evropské politiky soudržnosti pro podporu růstu a zaměstnanosti. V následujícím textu jsou popsány základní dokumenty týkající se této problematiky.

² Zpracováno podle: [5]

Strategické obecné zásady společenství - Jedná se o legislativní dokument na úrovni EU, který určuje strategii EU v oblasti politiky hospodářské a sociální soudržnosti pro programové období 2007—2013.

Strategie regionálního rozvoje ČR³ – základní dokument regionální politiky České republiky na úrovni státu, obsahuje zejména:

- analýzu stavu regionálního rozvoje,
- charakteristiku silných a slabých stránek v rozvoji jednotlivých krajů a okresů,
- strategické cíle regionálního rozvoje v ČR,
- vymezení státem podporovaných regionů,
- doporučení dotčeným ústředním správním úřadům a krajům pro zaměření rozvoje odvětví spadajících do jejich působnosti.

Strategie regionálního rozvoje navazuje na **Strategii udržitelného rozvoje České republiky**, která představuje dlouhodobý rámec pro udržení základních civilizačních hodnot a kvality života společnosti a východisko pro zpracování dalších dokumentů koncepčního charakteru. Cíle a nástroje Strategie udržitelného rozvoje směřují k omezování nerovnováhy ve vzájemných vztazích mezi ekonomickým, environmentálním a sociálním pilířem udržitelnosti.

V oblasti politiky soudržnosti je Strategie regionálního rozvoje výchozím vstupním podkladem pro regionální dimenzi základních programových dokumentů na národní úrovni – **Národního rozvojového plánu** a **Národního strategického referenčního rámce**. Tyto dokumenty zastřešují všechny tři nové cíle politiky soudržnosti, (konvergence, regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost, evropská územní spolupráce), dále definují hlavní oblasti intervence strukturálních fondů do úrovně priorit a odůvodňují počet a zaměření operačních programů. Vztah Strategie regionálního rozvoje k těmto dokumentům je interaktivní, to znamená, že na jedné straně navazuje na v nich obsažené základní principy a priority politiky soudržnosti, na druhé straně do nich vnáší regionální hledisko.

Česká republika má zpracován Národní rozvojový plán pro roky 2004—2006 a 2007—2013 a z něj vycházející Národní strategický referenční rámec 2007—2013 pro ČR.

³ Zpracováno podle: [22]

1.5 Územní plánování

Strategie regionálního rozvoje upravuje i část týkající se územního plánování. Je ve vzájemném souladu s dalším dokumentem Ministerstva pro místní rozvoj nesoucím název Politika územního rozvoje.

1.5.1 Politika územního rozvoje

Politika územního rozvoje je celostátní nástroj územního plánování, který slouží ke koordinaci územně plánovací činnosti krajů a resortních koncepcí s vazbou na území. Určuje ve stanoveném období požadavky na konkretizaci úkolů územního plánování v republikových, mezinárodních, nadregionálních a přeshraničních souvislostech, zejména s ohledem na udržitelný rozvoj území, a určuje strategii a základní podmínky pro naplňování těchto úkolů.

Obsahem Politiky územního rozvoje je zejména stanovení republikových priorit územního plánování pro zajištění udržitelného rozvoje území a dále vymezení oblastí se zvýšenými požadavky na změny v území z důvodů soustředění aktivit mezinárodního, republikového a nadregionálního významu.

V tomto dokumentu jsou rovněž vymezeny oblasti se specifickými hodnotami a se specifickými problémy a dále koridory a plochy dopravní a technické infrastruktury mezinárodního, republikového a nadregionálního významu. Pro vymezené oblasti, koridory a plochy budou stanovena kritéria a podmínky pro jejich rozvoj.

1.5.2 Zásady územního rozvoje

Každý kraj musí do roku 2011 připravit vlastní územní plán – tzv. Zásady územního rozvoje (ZÚR). Zásady územního rozvoje by měly stanovit zejména základní požadavky na uspořádání území kraje, účelné využití tohoto území a vymezení ploch nebo koridorů staveb, které mohou mít důležitý význam pro celý kraj. Problémy kraje by měly být prostřednictvím ZÚR řešeny komplexně a to hlavně z hlediska udržitelného rozvoje území. Zohledněno by mělo být rovněž ekonomické hledisko a opomíjeny by neměly být ani sociální souvislosti.

Tento dokument je závazný pro obce, které budou mít povinnost do svých územních plánů přenést záměry schválené v Zásadách územního rozvoje, a to i kdyby s nimi nesouhlasily. Zásady územního rozvoje musí respektovat Politiku územního rozvoje.

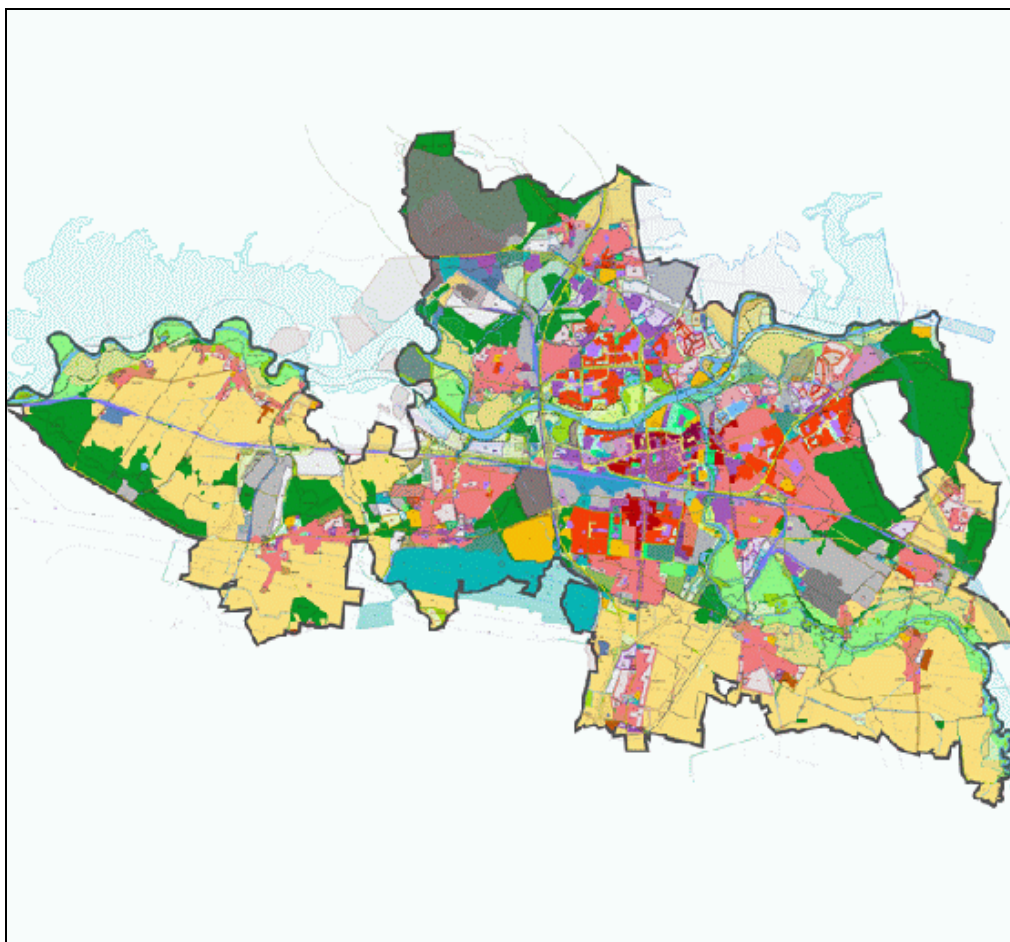
Zadání zpracovává příslušný krajský úřad. Během pořizování ZÚR musí kraje komunikovat s dotčenými správními úřady, s ministerstvy a také s veřejností. Výslednou podobu dokumentu schvaluje zastupitelstvo kraje. Zásady se vyhlášují jako tzv. opatření obecné povahy – proti nim je možné podat žalobu k Nejvyššímu správnímu soudu. Jak přesně má krajský úřad postupovat a co mají zásady obsahovat, určuje zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon).

1.5.3 Územní plán

Tento dokument stanoví základní koncepci rozvoje území obce, ochrany jeho hodnot, jeho plošného a prostorového uspořádání („urbanistická koncepce“), uspořádání krajiny a koncepci veřejné infrastruktury; vymezuje zastavěná územní, plochy a koridory, zastavitelné plochy a plochy vymezené ke změně stávající zástavby, k obnově nebo opětovnému využití znehodnoceného území („plocha přestavby“), pro veřejně prospěšné stavby, pro veřejně prospěšná opatření a pro územní rezervy a stanoví podmínky pro využití těchto ploch a koridorů.

Územní plán v souvislostech a podrobnostech území obce zpřesňuje a rozvíjí cíle a úkoly územního plánování v souladu se zásadami územního rozvoje kraje a s politikou územního rozvoje. Územní plán se pořizuje a vydává pro celé území obce, pro celé území hlavního města Prahy, popřípadě pro celé území vojenského újezdu. Územní plán se vydává formou opatření obecné povahy podle správního řádu.

Územní plán je závazný pro pořízení a vydání regulačního plánu zastupitelstvem obce, pro rozhodování v území, zejména pro vydávání územních rozhodnutí. O pořízení územního plánu rozhoduje zastupitelstvo obce, které ho také schvaluje. [2]

Obrázek 1: Příklad současného územního plánu, město Pardubice
Zdroj: [23]

1.5.4 Regulační plán

Tento plán je zpracováván pro část území obce nebo pro celé území malé obce s jednoznačnými územně technickými a urbanistickými podmínkami. Regulační plán musí být v souladu s vyššími předpisy.

Regulační plán v řešené ploše stanoví podrobné podmínky pro využití pozemků, pro umístění a prostorové uspořádání staveb, pro ochranu hodnot a charakteru území a pro vytváření příznivého životního prostředí. Regulační plán vždy stanoví podmínky pro vymezení a využití pozemků, pro umístění a prostorové uspořádání staveb veřejné infrastruktury a vymezení veřejně prospěšné stavby nebo veřejně prospěšná opatření. [6]

2 Počátky plánování stavby měst

Tato kapitola popisuje vývoj plánování stavební činnosti člověka. První část kapitoly je věnována vývoji plánování měst ve světě. Druhá část se zabývá danou problematikou na území České republiky.

2.1 Vývoj plánování stavby měst ve světě

V následujícím textu je popsáno, jak se vyvíjelo plánování stavby měst a to od prvních lidských osídlení až po novodobé plánování měst ve světě.

2.1.1 Pravěk – první osídlení

Lidské osídlení vznikalo a vyvíjelo se v návaznosti na složité dějinné a přírodní procesy. Základní potřebou prvních lidí bylo získání obživy a to buď lovem anebo sběrem plodů. Z tohoto důvodu se často přemísťovali. Jejich obydlí měla pouze dočasný charakter a sloužila především jako úkryt. S vývojem člověka a jeho přechodem na chov zvířat a pěstování plodin vznikla potřeba stálého sídla. První jednoduchá sídla začala vznikat v prostoru Středního východu asi 10 000 – 15 000 let před naším letopočtem.

Tato sídla měla jednoduché prostorové uspořádání, některá s náznakem významnějšího prostoru (budoucího náměstí, centra). Základní funkcí byla především funkce ochranná.

2.1.2 Starověk – městské kultury

První města vznikají především v povodí velkých řek, jako jsou Eufrat a Tigris, Nil, Indus a Chuang-cho. A také ve středomoří, kde vznikají další městské kultury – fénická, chetitská nebo etruská. Tato města už mají urbanistickou strukturu, rozvinuté funkce a činnosti. Především se jedná o správu, řemeslnou výrobu, směnu a kulturní aktivity.

Za nejstarší městské civilizace jsou pokládány především městská kultura mezopotamská a egyptská.

Mezopotámie – Na počátku 3. tisíciletí zde začaly vznikat malé městské státy, které se pak slučovaly do velkých říší. Nippur bylo první město, jehož půdorys se zachoval na klínopisné tabulce. V Eposu o Gilgamešovi se můžeme dočíst o prvních popisech měst a také o přísných stavebních předpisech města Ur. Nejvýznamnějším městem Mezopotámie byl však Babylón. I když navazoval na starší sumerské město, měl v období svého největšího

rozkvětu výrazné prvky pravidelnosti a záměrného založení. Právě zde se objevil první urbanista zeměměřič, „ten, který táhne provaz“.

Egypt – Egyptská kultura vyrůstala v povodí řeky Nilu. Egyptská města měla základní formu podobnou městům mezopotamským, a to pravidelný (původně okrouhlý) obrys města s hradbami a široké hlavní, procesní, třídy. Tato města už byla funkčně diferencovaná a to např. jako sídelní, lázeňská či vojenská. Z pozůstatků měst se dochovalo velice málo, egyptské stavitelství proto známe především ze staveb chrámů a pyramid. Pyramidy, např. v Gíze, jsou postaveny s velkou znalostí geometrie a zeměměřičství v přesné a složité proporční sestavě.

Obrázek 2: Geometrické umístění pyramid v Gíze
Zdroj: [24]

Egyptská a mezopotamská stavba měst položila základ starověkých městských kultur Středomoří, které se staly východiskem rozvoje osídlení Evropy. V návaznosti na tyto kultury se vyvíjela např. kultura fénická (města Sidon, Byblos a Kartágo na severu Afriky), chetitská (města v Malé Asii, jako např. Sendžili), a egejská. Egejská kultura se rozvinula především na Krétě a Peloponésském poloostrově a byla předstupněm řecké kultury.

Řecko – Řekové přicházejí do oblasti Řecka od 12. století před n. l. Dobývají původní hrady a okolo nich si budují svá sídla. Města mají výraznou funkční diferenciaci např. Atény (správní centrum), Epidauros (lázeňské město). Řecká města dokázala velice dobře využít terén jak pro vlastní zástavbu, tak zejména pro dominantní polohu akropole (výšková dominanta města). Součástí měst byly také divadelní amfiteátry, sportovní areály, přizpůsobené agory (veřejný prostor, náměstí), sklady a obytné domy.

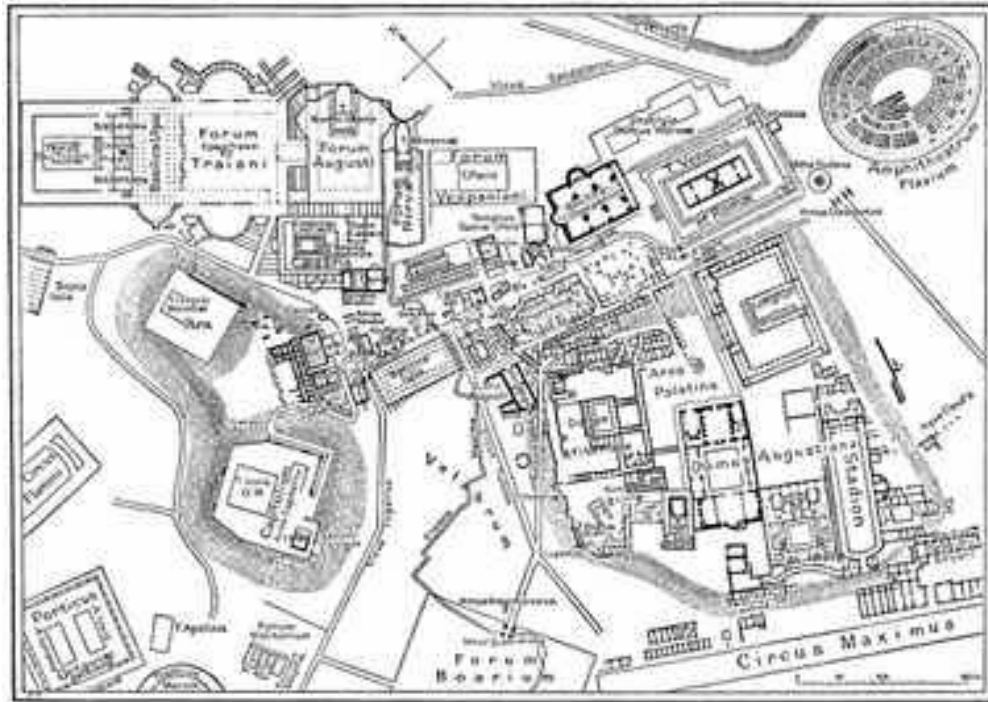
Řekové zakládají mnoho kolonizačních měst, která jsou založena na novém principu, který uplatňuje poznatky řecké stavby měst a schopnosti vhodného začlenění do přírodního rámce. Nejvýznamnějším zakladatelem byl Hippodam, který plánovitě obnovil válkou zničený Milét. Město mělo šachovnicový půdorys, pravoúhlou uliční síť, pravidelně vymezenou agoru (později dvě) a akropolis situovaný pro průčelí hlavní agory. Tento typ řeckého založeného města byl uplatňován při výstavbě kolonizačních měst, ale také při stavě měst římských.

Řím – Římská kultura vznikla v 1. tisíciletí před n. l., stavitelské umění vychází jak z kultury řecké, tak z kultury „domácí“ etruské. Římané nepřinesli do stavby měst nic nového, ale všechny dosavadní principy tehdejšího urbanismu zdokonalili.

Města byla koncipována jako celek a měla výraznou funkční diferenciaci. Základní řešení města vycházelo z uspořádání římského vojenského tábora (castrum) - čtverec, otočený ke světovým stranám, rozdělený na části (čtvrti) dvěma hlavními ulicemi – cardo a decumanus, v jejichž křížení byl volný prostor pro shromáždění vojsk – praetorium. Na severu bylo ubytování důstojníků, sklady a hospodářské objekty, na jihu stany pro mužstvo. Tyto tábory byly budovány na okupovaných územích a na hranicích říše – Lines Romanum (po řeky Dunaj a Rýn). Staly se tak základem půdorysu historických jader např. Vídně, Paříže nebo Londýna. Významný objev, klenební konstrukce, uplatňovali Římané nejen při stavbě veřejných budov, ale také při budování kanalizačních stok či akvaduktů.

V antickém Římě vznikl první, do našich dnů dochovaný, spis věnovaný architektuře a stavbě měst od autora Vitruviuse. Zabývá se umístováním měst, řešením ulic, rozmístováním chrámů, provozem ve městě a vztahu společenského uspořádání a formy města.

V období úpadku římské říše (rozpad na říši západořímskou a východořímskou ve 3. století) a v období stěhování národů, zaniká dočasně městská kultura. Některá antická města přesto existují dál a stávají se tak základem budoucího osídlení Evropy.

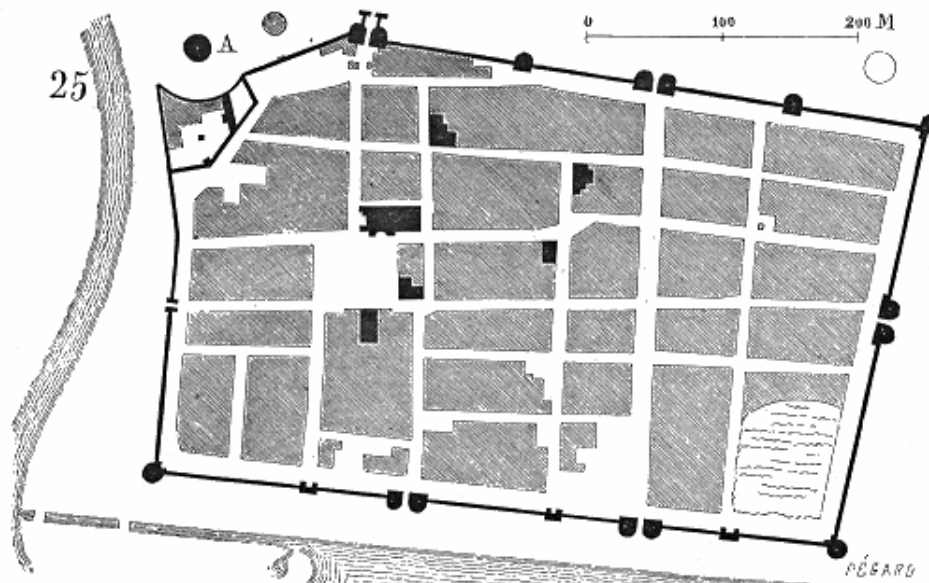
Obrázek 3: Antický Řím
Zdroj: [25]

2.1.3 Středověk – města rostlá a založená

Spolu se stabilizací evropského obyvatelstva a společenské struktury, na konci prvního tisíciletí našeho letopočtu, se začíná rozvíjet městotvorná činnost. Vykrystalizovala sídelní jádra a na jejich základě byla znovu a na nových společenských principech zakládána městská sídla dokládající stále cílevědomější a promyšlenější vnitřní uspořádání a volbu lokality. V této době vznikaly hlavně kláštery, plnící často funkci sociální, zdravotní a vzdělávací.

Důležitým faktorem rozvoje středověkého osídlení byla vhodná poloha z hlediska obrany, staršího osídlení nebo obchodních cest. Na těchto strategicky výhodných místech vznikala sídla, která se postupně stávala společenskými, obchodními a řemeslnými centry. Tyto centra se pak v období 10. a 11. století vyvíjela v první rostlá středověká města. Rostlé město mělo koncentrický obrys, pravidelně založené jedno nebo více náměstí, nepravidelnou strukturu uliční sítě, výškovou dominantu v podobě chrámu a hradby.

Od 12. století dochází nejen k rozvoji měst rostlých, ale také k zakládání měst nových. Iniciátorem založení byl většinou panovník nebo církev, či feudálové. Město zakládal tzv. lokátor. Charakteristickými znaky založeného města jsou pravidelný nebo koncentrický obrys, pravidelně založené náměstí s nejvýraznější zástavbou, pravidelná uliční síť s kompaktní zástavbou, výšková dominanta, radnice, hradby a jiné fortifikační systémy.

Obrázek 4: Založené středověké město Aigues Mortes ve Francii
Zdroj:[26]

V této době dochází k rozvoji měst v celé Evropě, tedy i na našem území. Vývoji osídlení na území Čech bude poskytnuto více prostoru v kapitole 3.2. Mezi města, jejichž vznik se datuje do středověku, patří např. 13 měst založených na britských ostrovech, opevněná města ve Francii, nebo města Bern a Fribourg na území Švýcarska. I přesto, že města byla zakládána podle obecně aplikovaných principů, nevznikl žádný ucelený soupis těchto pravidel. V zakládacích listinách se dochovaly pouze odkazy na založení jiného města nebo nějaká připomínka či rada. Jediným ideálním předobrazem města byl Nový Jeruzalém, jehož vyobrazení nalezneme v Bamberské bibli z počátku 11. století.

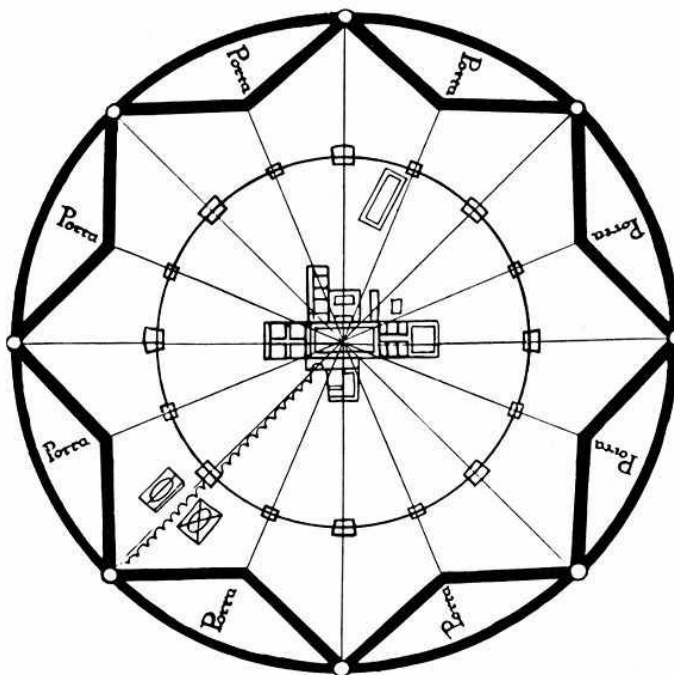
Ve středověku se v Evropě vytvořila sídelní struktura, která se až do 19. století změnila pouze minimálně. Následující období bylo zaměřeno především na přestavbu měst.

2.1.4 Novověk – ideální města

Stavební činnosti v novověku byly založeny především na přestavbě středověkých měst a jejich prostorové a funkční transformaci. Přestavba v jednotlivých obdobích byla ovlivněna různými stavebními styly.

Renesance – Tento styl vychází z odkazu antiky. Antika se zde promítá do kompozic návrhů ideálních měst a řešení nových záměrů ve stávající (středověké) struktuře.

Ideální město – Filarete, vytváří jeden z prvních návrhů takového města. Město je koncentrické, s radiálními a okružně situovanými cestami, v jejichž křížení jsou náměstí a v centru je umístěn zámek. Kolem města se nachází hvězdčovitě renesanční opevnění. Od poloviny 15. století vzniklo několik desítek dalších textů o architektuře a urbanismu.

Obrázek 5: Návrh ideálního města Sforzinda, Filarete, po 1460
Zdroj: [27]

V období renesance dochází také k přestavbám městských prostorů. Např. v 16. století architekt Domenico Fontana vypracoval celkový plán přestavby města Řím. Původní základy dochovaných prvků starověké kultury byly ponechány v původním stavu a na ně byla napojena nová struktura města.

Baroko – V tomto období je město chápáno jako celek. Vnáší do vnímání urbanistických prostorů aspekt času. Budovy se již nepodřizovaly pouze nadřazenému geometrickému schématu, ale naopak byly určeny k aktivnímu prostorovému působení ve městě jako celku, na jednotlivých náměstích a ulicích, jako zakončení pohledových os i jako podstatné komponenty městské hmoty. [7]

Klasicismus – Klasicismus je posledním slohem, který zasahuje do uspořádání měst v historickém období. V klasicistní stavbě měst byly důsledně uplatňovány principy prostorové kompozice jako symetrie, měřítko, rytmus, kontrast a harmonie. V klasicistní stavbě měst se uplatňují široké třídy s alejemi – bulváry; jsou uplatňovány další prvky novověkého uspořádání prostoru jako tvorba vzájemně kompozičně propojených náměstí a ulic (tříd), časté je použití trojzubce (první v Římě, pak Versailles, Petrohrad, Berlín, Washington) apod. [8]

V období novověku nevznikají v Evropě skoro žádná nová města, struktura osídlení byla z velké části vytvořena již ve středověku. Výjimkou je město Petrohrad, které bylo navrženo a realizováno v klasicistním duchu. Petrohrad byl zajímavě umístěn na březích řeky Něvy.

Obrázek 6: Plán města Petrohrad
Zdroj: [28]

Období novověku končí rozvojem výroby a jejím přechodem od řemeslné výroby na výrobu průmyslovou. Dochází k přeměně měst a jejich úpravě pro další rozvoj společnosti.

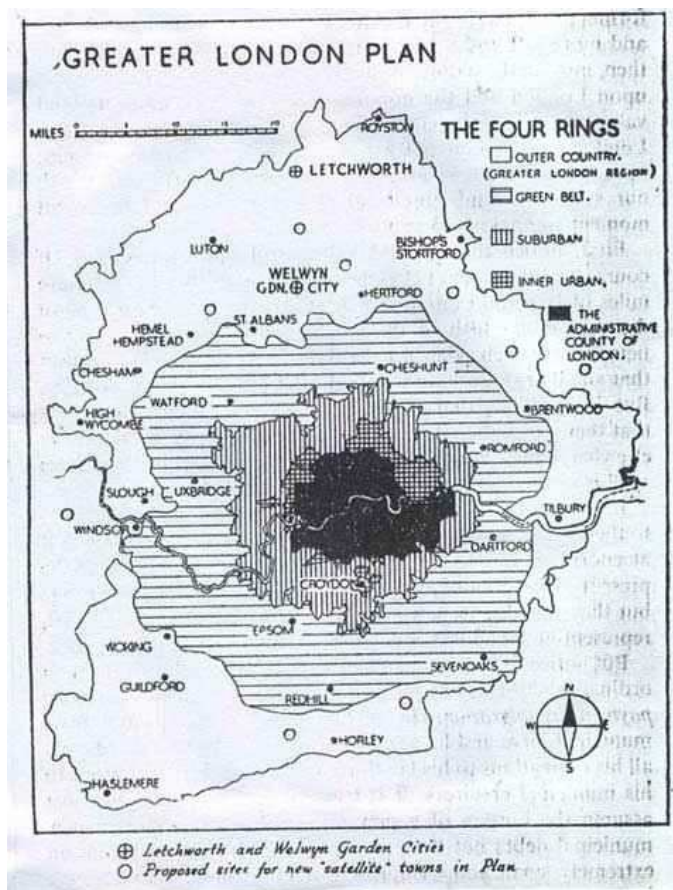
2.1.5 Vývoj měst od 19. století

Stavební činnosti ve městech začínají formovat novou, moderní strukturu města. První regulační plány vznikají ve druhé polovině 19. století a jejich hlavním úkolem je propojení města s jeho okolím pro zrušení hradebních okruhů. Další problémy, které se snažily regulační plány vyřešit, byly změny způsobené vznikajícím průmyslem a rozvíjející se dopravou. Průmyslové plochy vznikají neorganizovaně a vnikají do systému obytných ploch, čímž vytvářejí problémy (např. hygienické), které přetrvávají dodnes.

Koncem 19. století probíhaly tzv. asanace (zbourání staré, nevyhovující zástavby a postavení nové, zjednodušené). Byly vytvářeny asanační plány městských jader, nebo regulační projekty obsahující především rozsáhlé demolice. Pro nová předměstí byly většinou použity jednoduché rastry regulačních plánů. Celkový urbanistický plán města byl spíše výjimkou.

Počet obyvatel ve městech roste a dosavadní metody a postupy plánování měst nebyly v nové situaci měst účinné. Vznikla tu potřeba nových koncepcí, které by umožnily řešit urbanistické problémy. Lineární město Soria Y Maty, zahradní město Ebenezera Howarda a průmyslové město Toni Garniera, jsou koncepce vzniklé na přelomu století.

Lineární město řeší problém dopravního systému. Na trase tramvaje byla založena koncepce lineárního útvaru – satelitu města Madridu. Tato koncepce byla realizována až v druhé polovině 20. století. Další koncepcí bylo zahradní město, zabývající se rozvojem osídlení. Hlavním znakem zahradních měst je nízká zástavba obklopená zelenými pásy, pro zlepšení životních podmínek obyvatel. Myšlenka obytných satelitů se ujala a byla realizována především ve Velké Británii a Spojených Státech Amerických. Koncepce průmyslového města člení město na jednotlivé zóny a má dvě hlavní části – průmyslovou a obytnou. Obě části jsou propojeny hromadnou dopravou. Tato koncepce se stala východiskem pro funkcionalistické pojetí města v meziválečném období.

Obrázek 7: Myšlenka zahradního město aplikovaná na Londýn
 Zdroj: [29]

S nástupem 20. století dochází pozvolna k uplatňování nového pojetí urbanistického plánu města, který se zabývá nejen technickými, ale i účelovými, provozními a estetickými aspekty. Mezi první plány patřil v roce 1905 projekt rozvoje Vídně.

Regulační plány vznikající v meziválečném období člení obvykle město na jednotlivé plochy obytného území, výrobní plochy, plochy městského vybavení a dopravní plochy, dále pak na parky a zeleň. Stávající bloková zástavba je nevyhovující, proto se hledá vhodnější forma zástavby – tzv. řadové nebo řádkové formy zástavby. Významným architektem je Le Corbusier, vytvářející originální řešení uspořádání měst např. Město pro 3 miliony.

Athénská charta je dokument z roku 1933, který byl vytvořen na IV. kongresu CIAM (Congrès International d'Architecture Moderne). Hlavním představitelem byl výše zmíněný architekt Le Corbusier. Athénská charta vyjadřuje zásady funkcionalistického pojetí města a byly zde definovány základní funkce města – bydlení, práce, rekreace a doprava. Přestože zásady Athénské charty nebyly nikdy ve větším měřítku uskutečněny, výrazně ovlivnily vývoj měst dvacátého století.

V roce 1934 byl v Amsterdamu dokončen nový územní plán, považovaný v té době za vzor uplatnění moderních urbanistických principů. Poválečné období se vyznačovalo obnovou válkou poničených měst. V některých zemích přistoupili k přesné obnově původního města (socialistické země). Západní země také obnovovaly původní strukturu, ale s přihlédnutím k soudobým potřebám města.

V 50. letech se začaly v důsledku poválečné bytové nouze plánovat a stavět na městských periferiích nové obytné soubory – sídliště. Tato výstavba trvala v socialistických zemích až do osmdesátých let.

V 70. letech se ve vyspělých západních zemích objevují první závažné problémy, jako jsou přelidnění městských aglomerací či energetická krize. Oproti minulosti jsou navrhovány menší projekty. Do procesu rozhodování o využití území vstupuje také vláda, místní samospráva a občané.

V 80. letech jsou do pojetí územního plánu často zakomponovány návrhy přestavby starých částí měst, důraz je kladen na požadavky trvale udržitelného rozvoje společnosti a ochranu životního prostředí měst. Při realizaci investičních záměrů se začíná prosazovat soukromý kapitál, který stále častěji využívá vládních programů rozvoje měst. Dochází zde ke spolupráci veřejného a soukromého sektoru.

V 90. letech je patrné zapojení některých prvků regulace a snaha o koordinaci územního rozvoje. Tyto snahy se projevují zejména při rekonstrukci některých oblastí měst, kterých se často účastní společně soukromý a veřejný sektor. Důležitou hodnotou se pro obyvatele města stává kvalita životního prostředí.

2.1.6 Současnost

Všechny staré problémy tak, jak se na sebe vršily od průmyslové revoluce a vlastně od počátku historie, stále existují: hygiena prostředí, dostupnost infrastruktur, funkční organizace, estetická kvalita prostředí, sociální a ekonomické územní rozdíly. Mění se však jejich prostorový a časový aspekt:

- prostorový aspekt – problémy se globalizují,
- časový aspekt – problémy se dynamizují (zrychluje se čas).

Příkladem současné globalizace a dynamizace problémů jsou cykly hospodářského vzestupu a poklesu, které jsou od 30. let celosvětového a ne pouze regionálního charakteru. Rozpornost vývoje ve světě se projevuje na různých formách urbanizace (urbanizaci lze definovat jako zvyšování podílu obyvatel, kteří žijí v sídlech městského charakteru

nebo městským způsobem života). V rozvinutých zemích přešla fáze stěhování do měst nejprve do fáze suburbanizace, kdy největší města ztrácejí počet obyvatel, ale rostou jejich satelity a postupně též menší města v urbanizačních koridorech mezi hlavními metropolemi.[9]

To sebou přináší problémy spojené se vznikem neobydlených center měst, větší zátěž pro životní prostředí (potřeba nových cest, zastavování zemědělské půdy).

Dříve se územní plánování zabývalo především hledáním vhodných nových ploch pro územní rozvoj. Dnes se zabývá především problémy sanace a hledání nového využití pro devastované a opuštěné nebo nevhodně využívané výrobní a obytné plochy. Namísto plánování nových velkých dopravních a infrastrukturních investic se dnes města a státy snaží o modernizaci a adaptaci stávajících struktur tak, aby vyhovovaly novým požadavkům. [9]

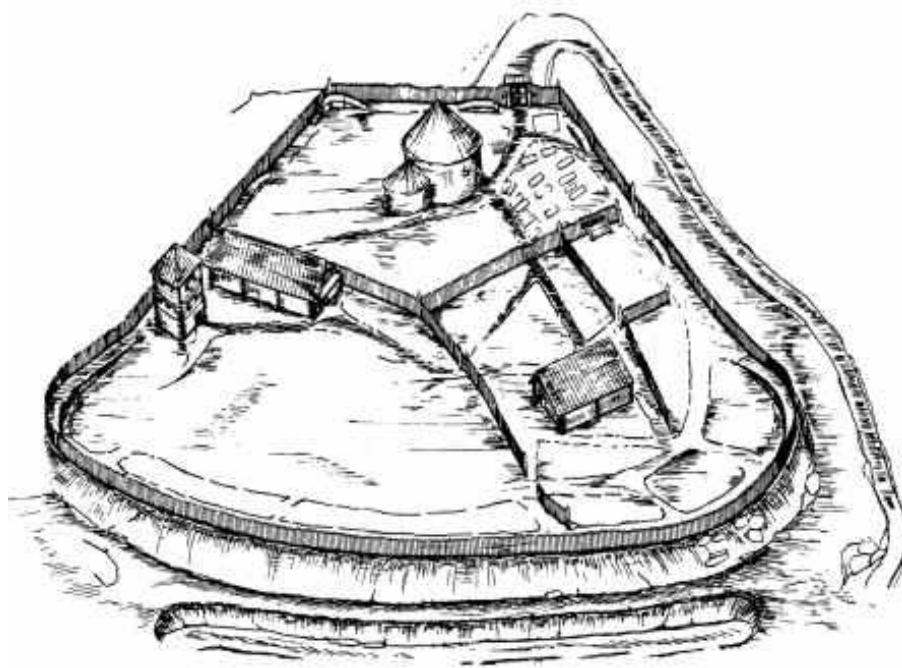
2.2 Vývoj plánování stavby měst na našem území

V této kapitole je věnován prostor vývoji plánování stavby měst na územní České republiky.

2.2.1 Počátky osídlení – do 12. století

Počátky osídlení v českých zemích spadají do období prvního až druhého tisíciletí před naším letopočtem. Šlo o tzv. předslovanské osídlení – jednalo se o osady zemědělců. Slovanské osídlení (první slovanské kmeny se zde objevily v 5. a 6. století) probíhá ve dvou hlavních lokalitách – Jižní Morava a Polabí s pražskou kotlinou. Slovanské vesnice byly zakládány podle předem uváženého záměru, návsi a obestavěné ulice svědčí o vyvinutém smyslu pro kolektivní život.

Od konce 10. století přestávají vznikat rodové vesnice, protože začíná docházet k majetkovým a mocenským přesunům. Vesnice v tomto období je vázána na feudální sídlo (hradiště, tvrz, hrad) a tak také vznikají tak první centra osídlení našeho státu.

Obrázek 8: Příklad Slovanského hradiště

Zdroj: [30]

2.2.2 Období 12. – 14. století

První zmínky o plánovitém zakládání sídel pocházejí z dob přemyslovské kolonizace. Zakladatelem byl zpočátku panovník (u nás král - královská města), později šlechta a církev. V 13. - 15. století vznikl sídelní systém měst jako center obchodu, řemesel a postupně dalších funkcí včetně správy. Založení města, tj. vyhledání městiště, rozvrh ploch a vytyčení, stejně jako organizaci výstavby a osídlení prováděl zpravidla na své náklady **lokátor**.

Lokátor musel zajistit, že do určitého termínu bude město fungovat. V období královských měst lokátoři často přiváděli osadníky z Německa a s nimi i právní řád a některé stavební zvyklosti. Po zprovoznění města se lokátor stával prvním rychtářem a byl osvobozen od daní a poplatků ze svých nemovitostí.

Městská práva tvořila rámec pro urbanistické uspořádání středověkého města:

- právo hradební - omezovalo územní rozvoj města,
- právo mílové - znemožňovalo vznik konkurenčního osídlení v blízkosti města,
- právo tržní - umožňovalo zřizování tržních náměstí.

V právních ustanoveních jednotlivých měst se začaly objevovat konkrétní urbanistické předpisy. Jako například požadavky na šířku ulic, sdružování stavebních pozemků do bloků (tzv. ochozů). Hranice ochozů - uliční čáry - byly zároveň předělem mezi soukromým a veřejným pozemkem.

Např. právo Otakarovo (Přemysl Otakar II.) z roku 1272 stanovilo nutnost vydání povolení pro každou stavbu, zakládat stavbu bylo možné jen za přítomnosti souseda. Dále existovala řada požárních, bezpečnostních a hygienických nařízení obsažených v řádech jednotlivých měst. Některá města např. omezovala i výšku staveb. [10]

Ve městech bylo dáno přesné funkční rozvržení ploch vymezením veřejných komunikačních prostranství, stanovením ploch pro kulturní a sociální účely (kostely, kláštery, špitály) a polohou opevnění. Města také vydávala předpisy a nařízení, kterými ovlivňovala umístění činností s negativními vlivy na životní prostředí (koželužny, řeznictví, barvířství, kovářství, špitály apod.

Mezi města založená, nebo rozšířená panovníky v tuto dobu patří Praha, Hradec Králové, Brno, Olomouc, Znojmo. Předpokládá se, že v této době byl nově založen např. Hodonín, Nové Město na Moravě nebo Kladruby. Vyvrcholením a dozněním středověké stavby měst jsou stavební počiny Karla IV. Založena byla např. města Bělá pod Bezdězem nebo Mladá Boleslav. Nejvíce se však Karel IV. věnoval Praze.

2.2.3 Období 14. – 18. století

Do konce 14. století vzniklo na českém území přibližně 50 královských měst. Mnohem více však v této době existovalo poddanských měst a městeček (cca 1400 menších lokalit). K určitým změnám došlo i v správním zřízení měst. V zakládacích listinách byl do této doby vymezen úřad rychtáře, který zastupoval jak obec, tak i práva vrchnosti a měl na město z této pozice dohlížet. Během čtrnáctého století začala postava rychtáře co do důležitosti ustupovat radě konšelů, která se obvykle skládala z předních představitelů z řad měšťanů.

V šestnáctém století existovalo v českých zemích 41 královských měst a asi 700 poddanských měst a městeček. V této době byla zakládána také další města a to především v hornických oblastech v Krušnohoří a v blízkém Slavkovském lese.

Nevolnictví, poddanství a cechovní zřízení bránily volnému pohybu pracovníků a svobodnému podnikání. Šlechta se snažila udržet lidi na svých venkovských panstvích. Pracovní síly, pro které nebylo uplatnění v zemědělství, byly zaměstnávány v manufakturách a později v továrnách, které šlechta umísťovala na svých panstvích. Politické poměry habsburské monarchie způsobily opoždění průmyslové revoluce, která probíhala v Anglii od konce 17. století. Až zrušení nevolnictví (rok 1781) a další politické změny přispěly k nástupu průmyslové revoluce také na našem území.

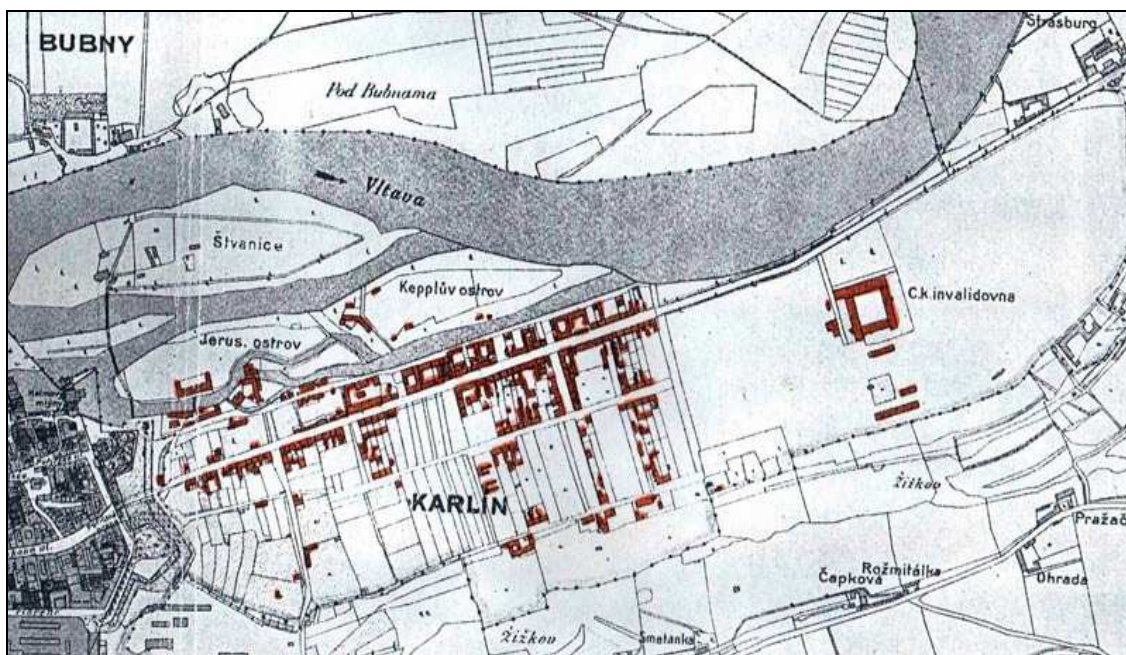
2.2.4 Období 18. a 19. století

V tomto období dochází k dalšímu rozvoji měst a celkovému rozvoji území a to s sebou přináší řadu problémů. Roku 1732 byla zahájena výstavba dopravní sítě tzv. výstavba císařských silnic. (K faktické výstavbě došlo až počátkem 19. století). Probíhala také **Raabizace** (reforma pojmenovaná podle ministra Raaba). Podstata Raabovy reformy spočívala v rozparcelování velkostatků a jejich polí a pronájmu či prodeji jednotlivých dílů sedlákům. Zároveň byly zakládány nové vsi, zejména v úrodných nížinách. Za vlády Josefa II. byly zřízeny **krajské stavební kanceláře**, které vydávaly stavební pravidla a vzorové projekty a výrazně tak ovlivnily stavbu a architekturu veřejných budov a urbanistické uspořádání měst. Z důvodu velkého nárůstu počtu obcí byl roku 1785 založen **Josefínský katastr obcí**, který poprvé v historii evidoval veškerou půdu. Na jeho základě byly v první polovině 19. stol. zaměřovány a zpracovávány mapy obcí, tzv. **stabilního katastru** jako první systematické mapové zpracování celé monarchie.

Značný rozvoj a růst měst u nás vyvolal koncem 19. století potřebu plánovat. V letech 1886 až 1889 byly proto vypracovány **Stavební řády pro Království České**. Tyto řády ukládaly všem městům, městečkům a osadám pořídit si **plány polohy**, které by zobrazily náměstí, ulice, inženýrské sítě, polohy budov a hranice pozemků. Současně si města stanovovala základní regulační podmínky pro novou nebo upravovanou zástavbu (např. šířku nových a upravovaných komunikací, uliční a stavební čáry či hygienická a protipožární opatření. Plán musel být před schválením veřejně vyložen a projednán obecním výborem. Na základě schválené regulace v plánu polohy bylo možné vyvlastnit soukromý majetek ve veřejném zájmu. Majitel byl také povinen postoupit městu část svého pozemku potřebnou ke zbudování ulice nebo náměstí. [9]

Jednotlivá města brzy začala vydávat své vlastní stavební řády a regulační podmínky jednotlivých měst tak začaly vykazovat značné odlišnosti. Postupně se v regulačních plánech začínají objevovat i regulativy hmot a intenzity využití. Až do počátku 20. století regulační plány zpravidla nesledovaly estetické kvality, nýbrž pouze hygienické požadavky. Později se začaly využívat plochy, které byly pozůstatkem zbořeného opevnění. Nejčastější využití bylo pro zeleň (např. Praha, Brno, Č. Budějovice, Hradec Králové).

Od počátku 20. století měla prakticky všechna naše města své polohové plány a nová výstavby probíhala podle jejich regulace.

Obrázek 9: Plán města Karlín z roku 1841
Zdroj: [31]

2.2.5 Období 20. století ⁴

V období první republiky nebyly - přes značné úsilí věnované této otázce - soustavné legislativní práce na novém celostátním stavebním řádu dovedeny do konce a byly přerušeny světovou válkou. Rozvoj urbanizace probíhal ve městech díky rozvoji terciéru (školství, správa a administrativa po vytvoření samostatného státu). Významné jsou také Baťovy projekty, jako jsou například plánovitý rozvoj Zlína, Otrokovic nebo Třebíče. Ve 20. letech je zhotoven regulační plán Prahy, který, přestože není oficiálně schválen, obsahuje některá pozitiva (např. určení standardu pražských městských tříd, zakládání obytných vilových předměstí, atd.). V tomto období rovněž dochází k urbanistickému rozvoji Zlína a Hradce Králové.

Po 2. světové válce došlo k trvalému zásahu do sídelní struktury. Počet obyvatel i po dosídlení byl oproti původnímu stavu poloviční. Stovky malých vesnic, samot a osad zcela zanikly. Proběhla zde tzv. urbanizace skokem – dosídlována byla pouze vybraná sídla. Dosídlování znamenalo i počátek úpadku pro řadu malých vesnic ve vnitrozemí (odchod obyvatel do pohraničí).

Sídelní politika 50. let byla plně podřízena vojensko-strategickým doktrínám studené války. Rozvíjeny byly především oblasti s těžbou nerostných surovin, zbrojním a těžkým

⁴ Zpracováno podle: [10]

průmyslem (Ostravsko, Kladensko, Pardubice, Dubnica, Povážská Bystrica, Košice) a zakládána byla satelitní města jako Havířov, Poruba či Nová Dubnica. Projevila se zde rovněž snaha o vyrovnávání ekonomické úrovně regionů. Záměrně byl potlačen růst hlavního města Prahy a docházelo k umělé podpoře slabších regionálních center (jako byla např. Jihlava nebo některá menší slovenská krajská města). Koncem 50. let bylo rozhodnuto řešit bytový problém zakládáním nových sídlišť na “zelené louce” - tzv. komplexní bytovou výstavbou. Komplexní bytová výstavba se tak stala hlavním znakem sociální výstavby a zároveň také v podstatě jedinou formou územního rozvoje měst.

V 70. letech se na území Československa začíná budovat druhá generace sídlišť (např. pražské Jižní Město nebo bratislavská Petržalka). Původně plánovaná občanská vybavenost je v průběhu výstavby omezena, protože je kladen důraz na maximální úspory z rozsahu. Třetí generace sídlišť vystavěná v 80. letech má o něco menší měřítko a tato sídliště jsou často lépe vybavená, než tomu bylo u předchozích generací.

Po roce 1989 došlo v naší zemi k zásadním politickým změnám a to přineslo změny také do oblasti plánování rozvoje měst. Došlo k přehodnocení pohledu na územní plánování měst a byla započata jednání týkající se nových dokumentů územního plánování a jejich schvalování.

Od vstupu České republiky do Evropské unie v roce 2004, je rozvoj měst plánován v souladu s politikou tohoto společenství.

3 Počátky územního plánování na našem území

Na konci 19. století bylo spíše výjimkou, když některé město mělo svůj celkový urbanistický plán. Zpracovávaly se především asanační plány starých městských center a regulační plány nových předměstí. Asanační plány obsahovaly většinou návrhy rozsáhlých demolic, prorážení nových tříd a výstavbu reprezentačních budov. Pro nová předměstí pak vznikaly jednoduché rastry regulačních plánů.

Uplatňování nového pojetí urbanistického plánu měst začalo být postupně uplatňováno s nástupem 20. století, ve většině měst se však soustavná urbanistická činnost rozvinula až v meziválečném období. Urbanistický plán zahrnoval technické, účelové, provozní i estetické aspekty.

V dalším textu je zachyceno období vzniku prvních regulačních a později prvních územních plánů na praktickém příkladu jednotlivých měst – Praha, Hradec Králové, Olomouc a Brno.

3.1 Praha

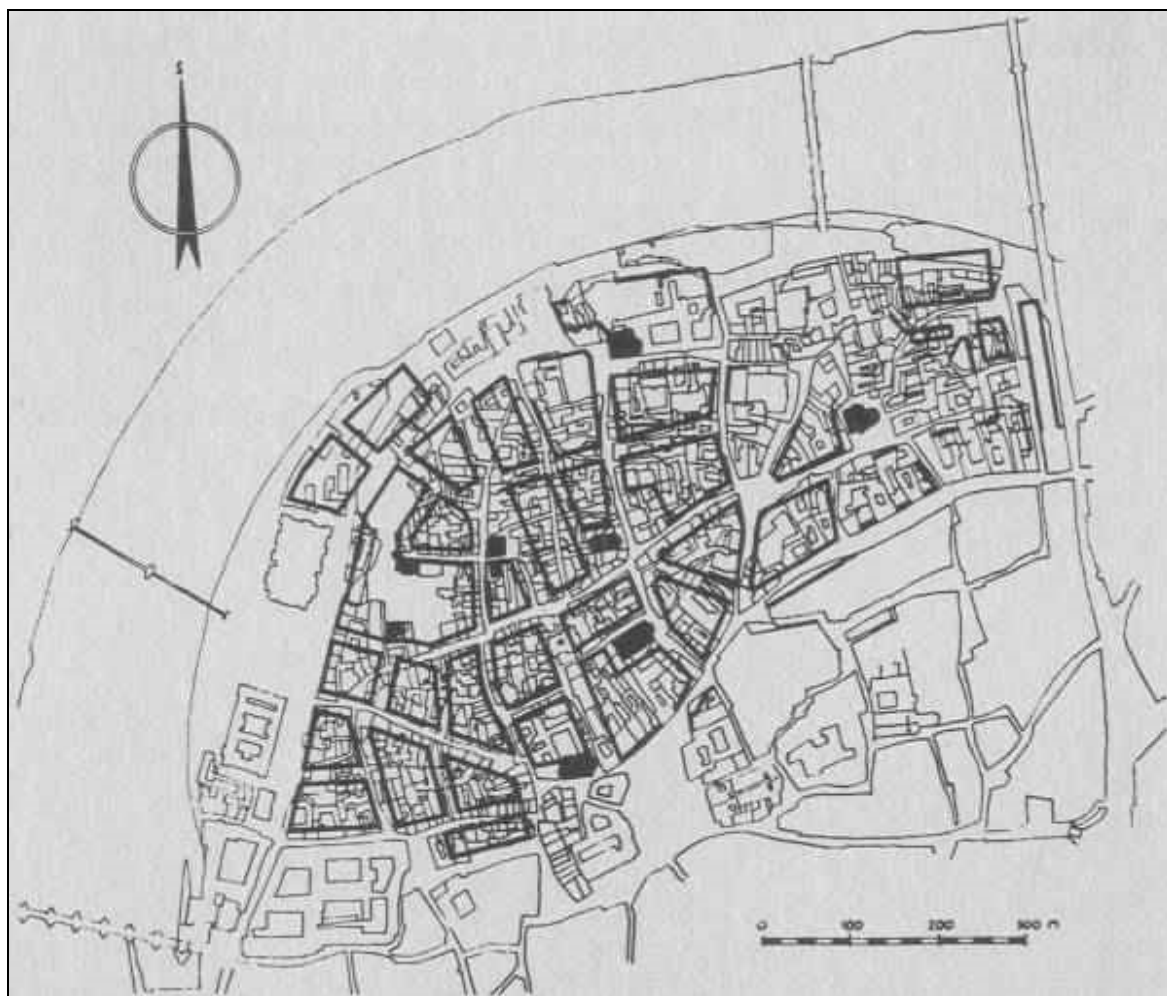
Praha byla už od 9. století sídlem Přemyslovců. Kolem nejstarší části Prahy, Pražského hradu a Vyšehradu, existovala a soustavně se rozvíjela síť drobných osad. Do konce 13. století se tyto osady koncentrovaly do prostoru opevněného Starého města. Ve 14. století vznikly další části města např. Menší město pražské, Hradčany či Nové Město pražské. V husitské době pak došlo k prvním pokusům o administrativní sloučení všech pražských měst, ke skutečnému sloučení však došlo až v roce 1784. Další města, která jsou v dnešní době součástí Prahy, např. Židovské město či Vyšehrad, byly v této době ještě samostatné. K jejich připojení došlo v letech 1850, respektive 1883.

V první polovině 19. století zesílila urbanizace pražské předměstské zóny a nejvýznamnějším urbanistickým počinem se stalo roku 1817 založení Karlína, s typickou velkorysou šachovnicovou dispozicí. Ve stejné době byl založen také Smíchov a další předměstí, která byla později připojena k Praze.

Bourání hradeb roku 1875 umožnilo získání nových stavebních parcel. Při výstavbě se postupovalo podle obvyklých postupů, včetně asanace a regulací, jak se to projevilo i ve Stavebním řádu pro hlavní město Prahu z r. 1886. Předpokládaná regulace Starého města byla r. 1887 řešena soutěží, jejíž vítězný návrh předpokládal téměř naprosté boření historického Židovského města a byl podán pod příznačným heslem „Finis Ghetto“.

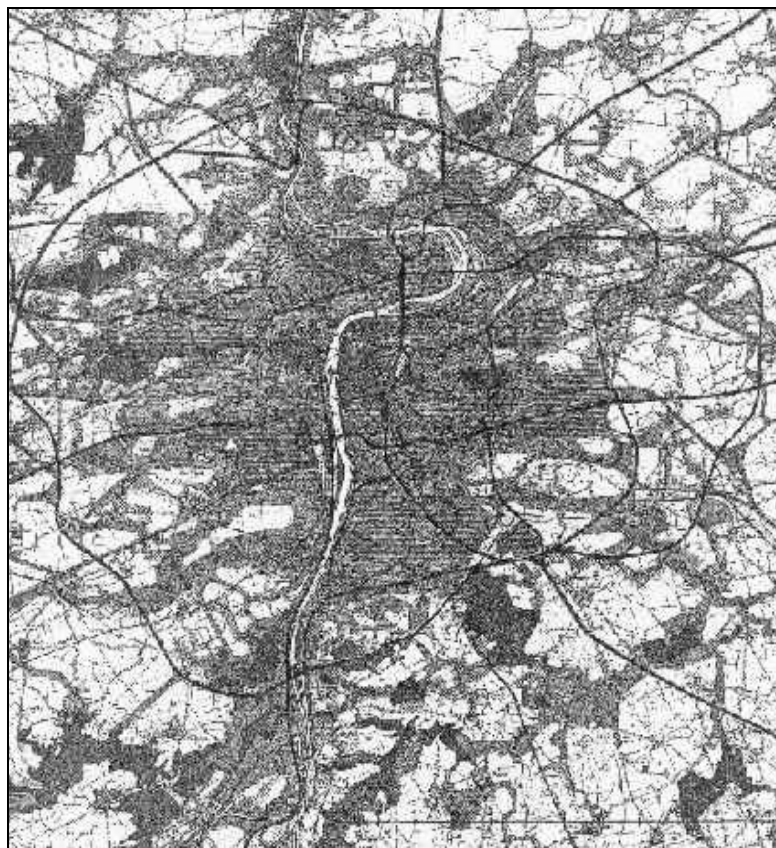
Tyto záměry promítnuté r. 1893 do asanačního zákona, se naštěstí v praxi projevily většinou jen jednotlivými místními regulačními úpravami, nebyly uskutečněny v celém rozsahu a nezasáhly tak podstatu půdorysného a prostorového uspořádání historického jádra jako celku – s výjimkou úplné přestavby romantického Podskalí a plošné asanace Židovského Města na samém konci století. [11]

Asanace Židovského Města byla jedním z prvních velkých projektů v historii našeho novodobého územního plánování. Asanace proběhla podle asanačního zákona z roku 1893. Byla stržena naprostá většina bývalého ghetta. Na zvýšeném terénu, lépe chráněném před nebezpečím záplav, vznikla měšťanská čtvrť odpovídající soudobé představě o moderním bydlení. Z hygienického hlediska a z hlediska ekonomického přínosu byla asanace pro město užitečná. Sociálním důsledkem byl nucený odchod chudých obyvatel a příchod středních a vyšších společenských tříd.

Obrázek 10: Asanační plán Židovského Města v Praze, konec 19. století
Zdroj: [32]

Roku 1929 vznikl regulační plán celého města i nejbližšího území. Po druhé světové válce byly zpracovány dvě studie celkového plánu města, v roce 1945 a 1948.

Obrázek 11: Směrný plán města Prahy z roku 1948

Zdroj: [33]

Od roku 1951 začala v Praze fungovat stálá kancelář pro územní plán. Výsledkem činnosti této kanceláře byly územní plány Prahy, vydané v letech 1954 a 1958. Roku 1961 byl dokončen již v nově zřízeném Útvaru hlavního architekta Prahy **směrný územní plán**, schválený v roce 1964. Po tomto roce dochází několikrát k rozšíření území města. V roce 1957 byl tedy pro toto rozšířené území dokončen směrný územní plán Prahy a současně i územní plán rajónu celé aglomerace (území o rozloze 3350 Km²). Současně s pracemi na celkovém řešení města je v této době zpřesňována urbanistická koncepce přestavby centra a jednotlivých čtvrtí vzniklých v 19. století. Rovněž jsou zpracovávány urbanistické plány pro nové statisícové obytné obvody, jako je Severní město, Jižní město a Jihozápadní město.

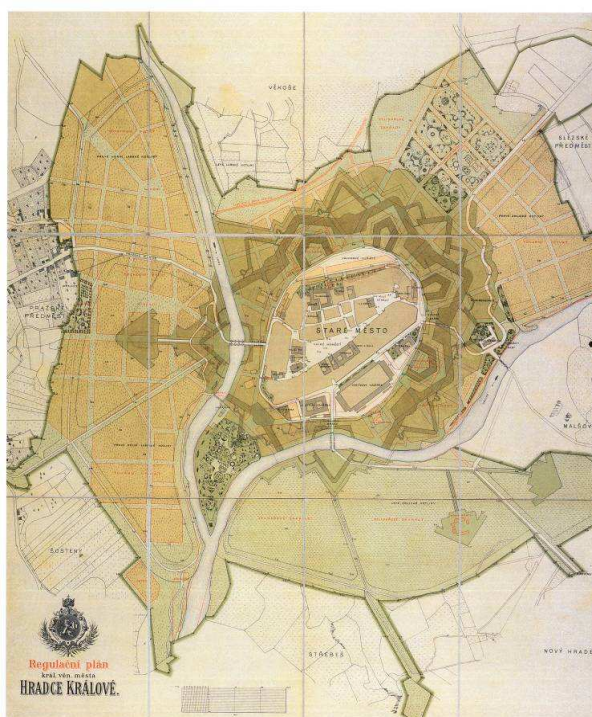
Směrný územní plán – zákon o územním plánování z roku 1958 při rozlišování druhů územních plánů použil tento pojem pro urbanistická řešení rozvoje měst a obcí jako celků, včetně jejich zájmových oblastí. Přípravnou fází práce byly takzvané politickohospodářské a technické směrnice a vlastní dokumentace sestávala ze základního výkresu, obvykle

v měřítku 1:5000, doplňujících výkresů, průvodní zprávy a závazných směrnic pro realizaci. Směrný územní plán má své zřetelné analogie i v jiných zemích. Jako pojem se značně vžil, avšak nebyl převzat v novém stavebním zákoně z roku 1976. [11]

3.2 Hradec Králové⁵

Rozvoj Hradce Králové byl od počátku podporován prováděným územním plánováním. Na vypracování prvního regulačního plánu byla roku 1884 vypsaná mezinárodní soutěž. Podle soutěžních podmínek mělo být řešeno využití pozemků bývalého pevnostního obvodu pro nové části města, při zachování a respektování stávajícího města. Nové části měly být rozděleny na obytnou, obchodní a tovární část. Nemělo být zapomenuto ani na veřejná prostranství.

První **Regulační plán královského věnného města Hradce Králové** z roku 1890 byl již vypracován v Městské technické kanceláři, s plným využitím poznatků z předchozí soutěže. Plán řešil celé území správního obvodu města. Celé zastavitelné území bylo členěno do několika čtvrtí, navzájem od sebe oddělených Labem a hlavními radiálními třídami. Plán byl upřesňován dílčími změnami v letech 1898, 1904, 1907 a 1908.

Obrázek 12: První Regulační plán královského věnného města Hradce Králové, 1890
Zdroj: [12]

⁵ Zpracováno podle: [12]

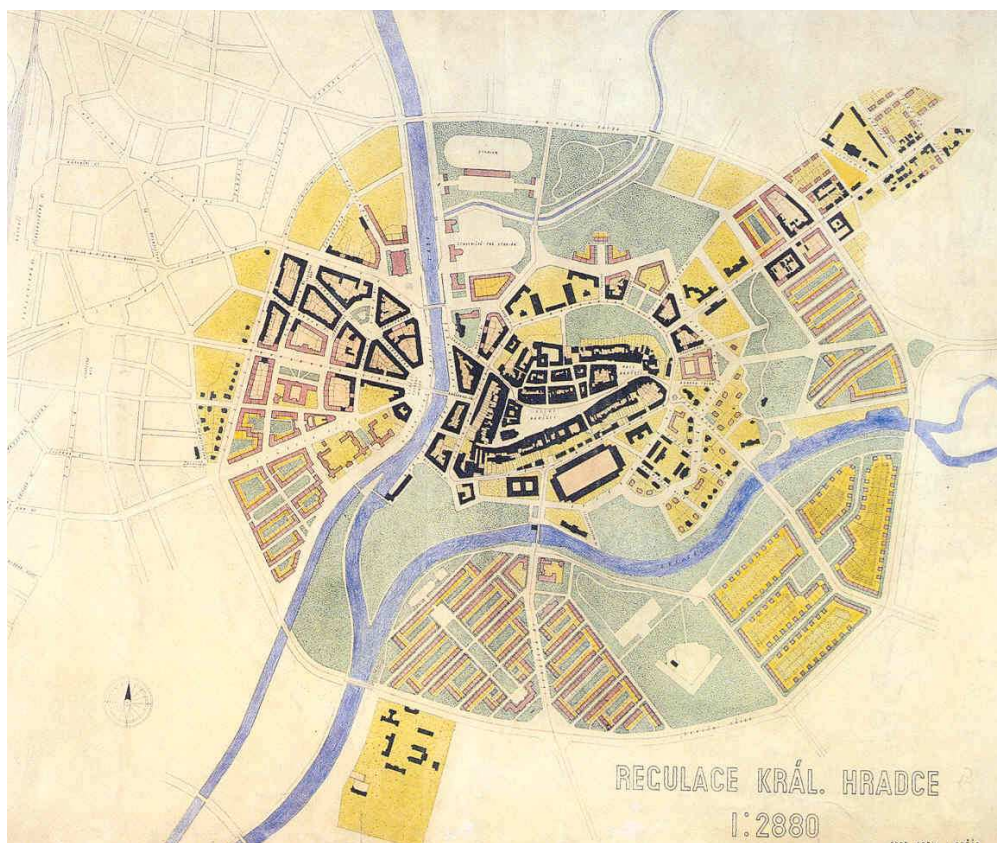
V roce 1909 byla vypsána soutěž na **Druhý regulační plán**. Tuto soutěž vyhrál architekt Josef Gočár, jehož návrh byl pak dokončen v roce 1911 v Městské technické kanceláři. Plán již počítal se vznikem druhého silničního okruhu koncentricky obklopujícího první okruh. Podél radiál vybíhajících za druhý okruh navrhoval jednotlivé čtvrti nezbytné pro rozrůstající se město. Z tohoto plánu vycházely zpřísněné zastavovací podmínky. Rozsah regulace velmi významně překročil i požadavky platného stavebního řádu. V roce 1912 byly definitivně vytyčeny radiály vycházející z dnešního náměstí Svobody a stavební rozvoj města tak překonal řeku Labe.

Již od roku 1900 dochází k prvním pokusům o sloučení Hradce Králové s okolními obcemi. Integrace okolních obcí se ale stala problémem až ve 20. letech 20. století, kdy vznikla potřeba zajistit další rozvojové plochy pro město. Jednalo se o vytvoření tzv. Velkého Hradce Králové, který měl být tvořen Hradcem Králové, Pražským Předměstím, čtvrtí Kukleny a dalšími osmi obcemi. K fyzickému vytvoření Velkého Hradce Králové nedošlo, ale po celé období první republiky sloužila tato vize jako plánovací jednotka.

Návrh **upravovacího plánu Velkého Hradce Králové** z roku 1919 vypracoval architekt Oldřich Liska společně s architektem Vladimírem Zákrejsem. Plán byl vytvořen pro Městskou technickou kancelář. V roce 1923 se tento plán stal důležitým nástrojem koordinace územního rozvoje v celé městské aglomeraci. Konceptně navazoval na regulační plán z roku 1911 a vycházel z jeho radiálně okružní koncepce s radiálami směřujícími k historickému jádru. Nový upravený plán Velkého Hradce Králové počítá s dalším rozvojem železniční sítě, případně s vybudování přístavu na uvažovaném vodním kanálu.

Náčrt upravovacího plánu Hradce Králové z roku 1925, vypracovaný architektem Vladimírem Zákrejsem, byl součástí přípravných prací prováděných v letech 1925-1926 pro společný regulační plán Velkého Hradce Králové. Podnětem ke vzniku společného regulačního plánu bylo v roce 1923 pověření Hradce Králové okolními obcemi, které si od společného plánu slibovaly především řešení společné soustavné kanalizační sítě.

V roce 1925 pověřil starosta města architekta Josefa Gočára vypracováním celkového regulačního plánu města. Návrh **Regulačního plánu Hradce Králové**, který vypracoval Josef Gočár v měřítku 1:2880, byl dokončen v roce 1928. Řešil územní rozvoj budoucího vnitřního města uvnitř Druhého silničního okruhu a dále rozvíjel původní radiálně okružní koncepci. Čtvrti obklopující staré město rozčlenil Josef Gočár do pěti sektorů, jejichž středem probíhala vždy jedna radiální komunikace, propojující sektor se starým městem. Jednotlivé sektory byly od sebe odděleny zelenými pásy sadů. Josef Gočár chtěl také zajistit průhled z okruhů a radiál na dominanty historického jádra, proto předepisoval výškové řešení domů a počty pater.

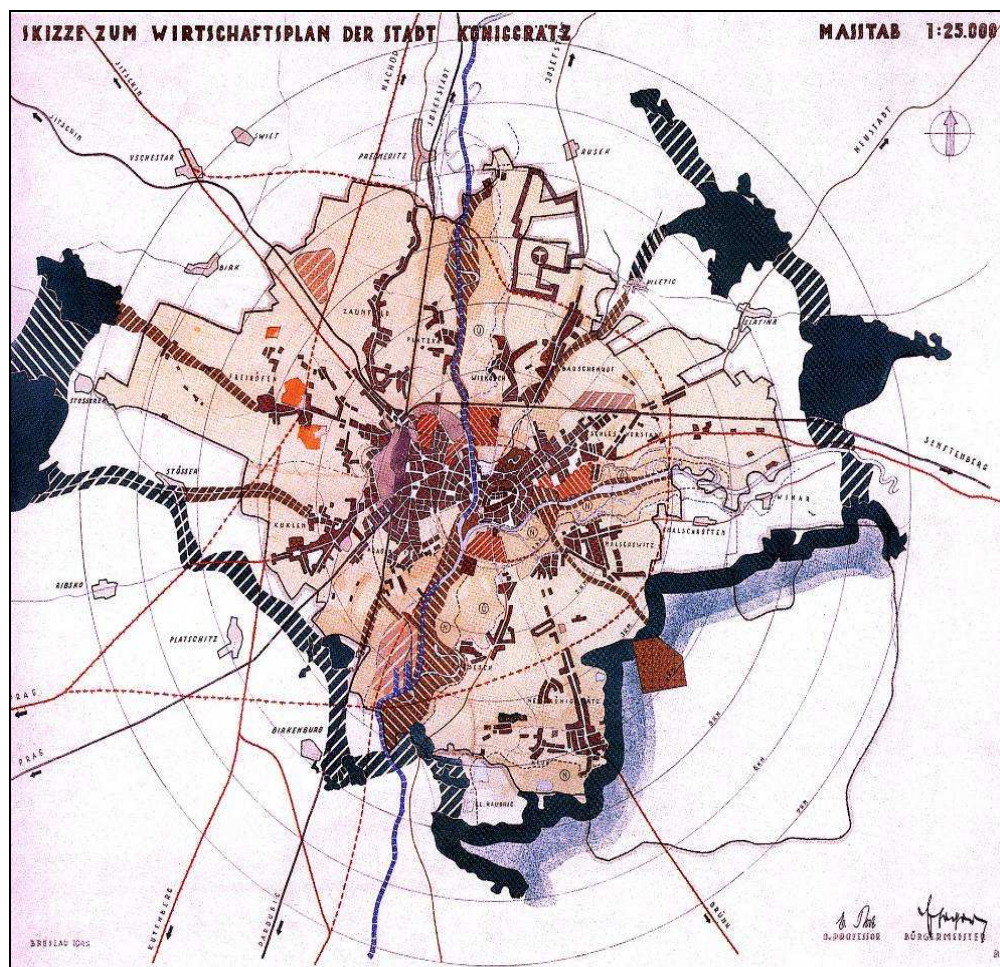

Obrázek 13: Regulační plán Hradce Králové, Josef Gočár 1928
Zdroj: [12]

V roce 1931 vypracoval architekt Josef Gočár další **náčrt upravovacího plánu Velkého Hradce Králové**. Zde zasadil svoji koncepci z regulačního plánu z roku 1928 do kontextu celé aglomerace, přičemž respektoval principy upravovacího plánu Velkého Hradce Králové (od architekta Vladimíra Zákrejse z roku 1925).

V průběhu třicátých let dochází k vyčerpání rozvojových ploch „na zelené louce“ na bývalých pevnostních pozemcích a stává se aktuální přestavba uvnitř města. Proto město Hradec Králové v roce 1936 žádá o vydání nového asanačního zákona pro své historické jádro. Žádost je však zamítnuta, protože problematika asanací se má v této době stát předmětem celostátní úpravy, ke které však nikdy nedošlo.

S nástupem druhé světové války, musela být roku 1941 veškerá stavba omezena a od roku 1942 pak zastavena úplně. Přesto v letech 1941 – 1942 pracoval prof. E. Bode z Vysoké technické školy ve Vratislavi na **novém regulačním plánu**. Ve vnitřním městě vycházel z Gočárova plánu, ale řešil také celý Velký Hradec (administrativně ustanovený v roce 1942). Po skončení války byly řešeny problémy rozvoje všech městských funkcí a jejich disproporce na územní celé aglomerace.

Obrázek 14: Regulační plán, E. Bode 1942
Zdroj: [12]

Krátce po osvobození (1945-1950) zadal národní výbor architektům Josefu Havlíčkovi a Františkovi Bartošovi vypracování nového územního plánu. Od 50. let vznikala celá řada územně plánovacích podkladů včetně návrhu územního plánu v roce 1956 (schválen v roce 1962), asanačního plánu starého města (1958), nového směrného územního plánu (1975, neschválen) a nového územního plánu z roku 1981.

3.3 Olomouc⁶

První zmínky o Olomouci jsou datovány kolem roku 1017. Za třicetileté války bylo město hodně poničeno a k oživení stavebního ruchu zde dochází až počátkem 18. století. Olomouc byla i nadále stavebně rozvíjena s ohledem na možné napadení a město tak v důsledku pevného sevření hradbami nemělo v průběhu 19. století příliš dobré podmínky pro rozvoj.

⁶ Zpracováno podle: [13]

Roku 1868 podal magistrát císaři návrh na zrušení vnitřních hradeb, aby se mělo město kam rozšiřovat, za začátek likvidace pevnosti bývá však považován až rok 1876. Oficiální zrušení pevnosti pak proběhlo v roce 1888. Město se však na nový rozvoj začalo připravovat již roku 1885, kdy bylo Camillo Sittemu zadáno sestavení zastavovacího plánu Michaského výpadu, záhy rozšířeného na celou Olomouc. Sitteho návrh kladl důraz na maximální ochranu památkových hodnot historického jádra a plně respektoval i zelený pás. Podél mlýnské strouhy navrhl Sitte vytýčit okružní třídu a pro novou výstavbu vyčlenil pás na místě fortifikací. Roku 1904 bylo novým stavebním řádem určeno, že plán musí zasahovat v podstatě celou pozdější Velkou Olomouc. A tak bylo liberecké firmě Beckmann & Stradal zadáno vypracování nového plánu. Tento plán však nebyl hotov ještě v roce 1920 a výstavba tak probíhala podle upraveného Sitteho plánu. Vývoj předměstských obcí probíhal do roku 1918 téměř bez regulačních plánů, nebo podle běžných zastavovacích schémat. Chybějící koncepce se plně projevila v jejich nekoordinované výstavbě. V těchto oblastech tak chybí přímá návaznost na staré město.

Obrázek 15: Regulační plán Olomouce, C. Sitte
Zdroj: [14]

V roce 1920 vzniká Velká Olomouc a je vytvořena regulační komise města Olomouce. Ta pověřuje roku 1923 architekta Ladislava Skřivánka z Prahy vypracováním zastavovacího plánu aglomerace. V roce 1925 byl tento plán vyhotoven, vyvolal ale velkou kritiku a proto byl v roce 1930 přepracován. Ani v tomto období Olomouc neměla dlouhodobě naplňovaný urbanistický koncept.

Olomouc získala svůj první pořádný plán až po válce. Poválečný **Směrný územní plán města Olomouce**, schválený v roce 1960 byl dílem olomouckého architekta Miroslava Strnada. Dalším plánem byl **Územní plán sídelního útvaru Olomouc**, který vznikl od roku 1979 v ostravském Stavoprojektu. Hlavním zpracovatelem tohoto plánu byl Ing. arch. Karel Zeman. Jeho vypracování trvalo téměř pět let, ale roku 1985 byl schválen.

3.4 Brno⁷

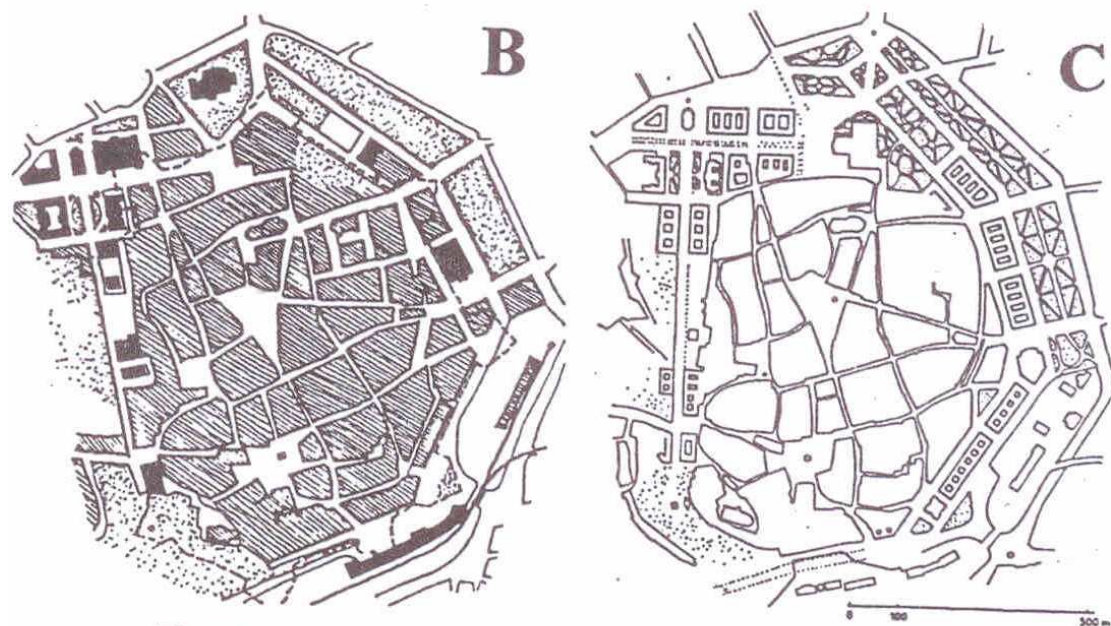
Město vzniklo ve středověku z několika osad a stalo se jedním z důležitých center Moravy i celého Českého království. Mezi rozvíjejícími se předměstími a poklidným vnitřním městem existovalo na přelomu 18. a 19. století stále neprodyšné barokní opevnění. Toto opevnění se stalo předmětem likvidačních snah a sem se přesunulo těžiště urbanistického vývoje Brna. I přes různé plány (např. plán pro budoucí úpravu a okrášlení města Brna z roku 1828) a tendence, zůstalo opevnění stát až do 3. čtvrtiny 19. století.

Vlastní vývoj brněnské okružní třídy (Ringstrasse – zachování uvolněného pásu opevnění jako zelený okruh kolem historického jádra) začal roku 1843 vypracováním plánu na rozšíření města na západní a severní straně. Tento plán byl roku 1845 rozpracován provincionálním stavebním ředitelstvím v podrobnou studii a roku 1847 schválen jako **1. regulační plán**. Vznikl v době, kdy bylo město stále chápáno jako uzavřená pevnost, a tento návrh byl pouze jejím částečným rozšířením, třebaže již na úkor dosavadního opevnění.

Rozhodující podnět pro realizaci Ringstrasse přineslo až rozhodnutí císaře Františka Josefa II., v jehož důsledku Brno přestalo být vojenským uzavřeným městem a pouze samotný Špilberk měl být zachován jako vojenská pevnost. Roku 1853 byly pozemky předány městu a byla ustavena regulační komise. V letech 1859-64 bylo bastionové opevnění zcela odstraněno.

Pro výstavbu okružní třídy byl vypracován regulační plán Ludwiga Fösterera (1860) a definitivní regulační plán J. Lorenze (1863). Ani jeden z těchto plánů však nebyl plně realizován.

⁷ Zpracováno podle: [15]

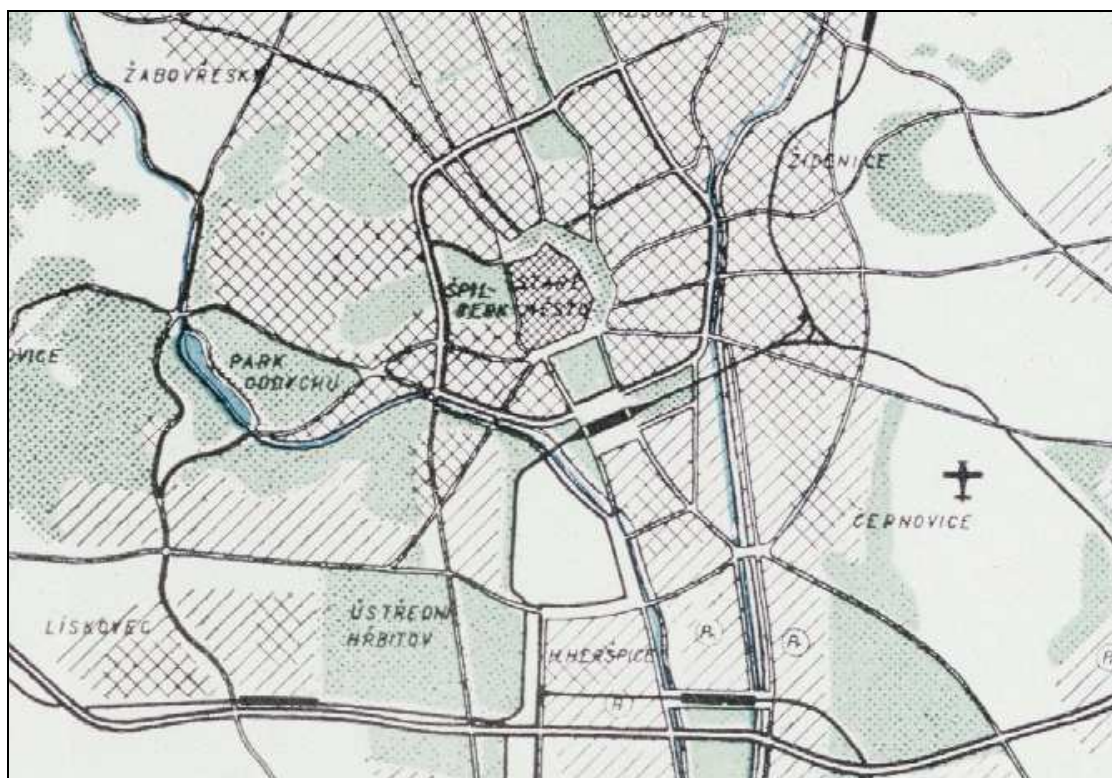
B,C - BRNO - soutěžní návrh arch.J.Lorence z r.1861 na přestavbu hradebního okruhu a schéma jeho částečného uskutečnění

Obrázek 16: Brno, J. Lorenc, 1861
Zdroj: [14]

Další rozvinutí Ringstrasse umožnila i asanace historického jádra města. Brněnská asanace začala v 90. letech 19. století a značnou roli zde sehrálo povolení (podle zákona ze dne 25.3. 1880) udělené roku 1895, které stržené a nově stavěné domy v nové uliční čáře osvobozovalo na 18 let od daní. Přestože asanace rozsahem neměla obdoby, nebyl pro ni zprvu ani vypracován regulační plán. Foersterův ani Lorenzův plán vnitřní město vůbec neřešil. Podle zákona z roku 1894 byla obec povinna předložit do pěti let **polohový plán Brna**, který ale neměl mít povahu regulačního projektu, měl pouze zachycovat současný stav a tak evidovat skutečné právně existující stavební poměry. Roku 1901 byla proto vypsána soutěž na vytvoření **regulačního plánu města Brna**. Mezitím však postupovala nekontrolovatelná spekulativní výstavba a velká část města byla před ukončením soutěže již přestavěna.

V období Československa se Brno stalo mezinárodně známým centrem rozvoje moderní architektury a urbanismu. Výstavba ve dvacátých letech byla ovlivněna Bohuslavem Fuchsem a Jindřichem Kumpoštěm a dalšími urbanistickými plány centra města. V období 1. republiky vznikla snaha o vytvoření koncepce urbanistické regulace, která vyvrcholila vypsáním soutěže v roce 1926. I když ze soutěže vzešly některé praktické podněty, reálný dopad neměly téměř žádný. I přesto vzniká v roce 1928 **Regulační plán Brna** a v roce 1938 **Regulační a zastavovací plán města Brna**.

Za 2. světové války bylo Brno opět výrazně germanizováno a měla zde proběhnout výstavba německé části města, oddělené od dosavadní zástavby zelenými pásy. Tento záměr však nebyl uskutečněn. První poválečná studie územního rozvoje města Brna, kterou vydal Zemský studijní a plánovací ústav Moravskoslezský, se nazývala **Plán regionální obnovy zemského hlavního města Brna** (1947). K hlavním problémům řešeným v tomto plánu patřila především doprava, rozšíření zastavěných ploch (především pro potřeby průmyslu) a zeleň (sloužící jednak jako rekreační plochy, jednak jako hygienický filtr).

Obrázek 17: Výřez z Plánu regionální obnovy zemského hlavního města Brna 1947

Zdroj: [34]

V roce 1950 byly ve Stavoprojektu zahájeny práce na novém územním plánu. **Směrný plán města Brna** byl dokončen v roce 1952, a to včetně regulačních plánů některých částí města. Tento plán navrhoval ucelit město v tradičním územní a nezasahovat do rozvoje okrajových obcí. Další Směrný plán města Brna byl zpracován roku 1956, vláda ho však neschválila kvůli nereálným představám budoucího rozvoje. Tento plán byl v letech 1962-65 podroben revizi, na jejímž základě zpracoval Útvar hlavního architekta města Brna **Směrný územní plán** (platný od roku 1970). V roce 1982 vzniká **Územní plán města Brna**, který je zaměřen především na otázky konfliktu potřeb rozvoje města se zájmy ochrany zemědělského a lesního půdního fondu.

4 Legislativní úpravy územního plánování v Československu a České republice⁸

Historie legislativní úpravy územního plánování na našem území byla ve svých počátcích spojena se stavebním právem. Je to dáno historickým vývojem a tím, že tyto dva obory si jsou velice blízké. V novodobé historii českého stavebního práva (potažmo i územního plánování) lze rozlišit čtyři základní vývojové etapy podle platnosti jednotlivých zákonů:

- od roku 1886 do konce 40. let 20. století,
- od roku 1951 do roku 1975,
- od roku 1976 do roku 2005,
- od roku 2006.

4.1 Období let 1886 – 1950

V prvním období platilo v Čechách, na Moravě a ve Slezsku celkem pět stavebních řádů:

- **Zákon č. 40 z.z. ze dne 10. 4. 1886**, platný pro Prahu. Tento pražský stavební řád byl později rozšířen na Plzeň zákonem č. 16/1887 z.z. a na České Budějovice zákonem č. 71/1887 z.z. Tento zákon byl několikrát novelizován, např. zákonem č. 211/1919 Sb., o stavebních úlevách pro Prahu, který byl zákonem č. 280/1919 Sb. rozšířen i na Plzeň a České Budějovice. Pouze Velké Prahy se týkaly:
 - zákon č. 144/1920 Sb., kterým byl pražský stavební řád rozšířen na celou Velkou Prahu,
 - zákon č. 116/1920 Sb., jímž byl zřízen pro Prahu stavební sbor, který rozhodoval o odvoláních ve věcech stavebních (namísto městského zastupitelstva),
 - zákon č. 88/1920 Sb., jímž byla zřízena pro Prahu státní regulační komise.
- **Zákon č. 5 z.z. ze dne 8. 1. 1889** platil pro všechny ostatní obce v Čechách (český stavební řád pro venkov), změněný zákonem č. 26/1897 z.z. o stavebních úlevách. Na rozdíl od předešlého pražského zákona byl tento zákon mírnější a kladl méně podmínek pro konstrukce pozemních staveb.

⁸ Zpracováno podle: [35]

- **Stavební řád č. 63 z.z. ze dne 16. 6. 1894** byl vydán pro města Brno, Olomouc, Jihlava a Znojmo a jejich obce předměstské (které to jsou, stanovilo místodržitelské nařízení č. 64/1903 z.z. a 51/1910) Tento stavební řád byl novelizován zákonem č. 277/1919 Sb. a zákonem č. 213/1929 Sb. Zákonem č. 214/1919 Sb. byla rozšířena platnost tohoto stavebního řádu na všechny obce sloučené podle citace zákona s Brnem a Olomoucí. Statutární města Jihlava a Znojmo sice byla podle vládního nařízení 174/1928 Sb. klasifikována jako obce, ale zůstala podrobena dosavadnímu stavebnímu řádu.
- **Stavební řád č. 64 z.z. ze dne 16. 6. 1894** upravoval ostatní obce na Moravě. Změněn byl zákonem č. 44 z.z. ze dne 16.6. 1914.
- **Stavební řád č. 26 z.z. z 2. 6. 1883** upravoval území celého Slezska.

Důležitým doplňkem stavebních řádů byly dále zákony o stavebním ruchu (od roku 1919 téměř každý rok znovu vydané), které obsahovaly značné úlevy po stránce technické i procesní. Charakteristika uvedených stavebních řádů hovoří o převážně policejním rázu stavebních předpisů při odvracení škod a nebezpečí vyplývajících ze stavebních činností, popřípadě též o jejich úloze při pozitivní podpoře veřejného zájmu. Svou povahou znamenají stavební předpisy omezení práva vlastnického.

Stavební řády z roku 1886 a let následujících daly vzniknout základním principům veřejného stavebního práva v moderním pojetí, pomohly zakotvit jeho základní právní instituty a stanovit jasná pravidla pro povolování staveb, ohlašování stavebních úprav a změn staveb, zásady pro dohled nad prováděním staveb a kolaudací dokončených staveb. Po celou dobu platnosti byl zákon jediným předpisem, který upravoval věcně tyto otázky a vedle toho ještě řešil technické náležitosti staveb - objektů a jejich částí, stavebních konstrukcí i vybraných stavebních hmot a materiálů - a konečně stanovil i působnost a pravomoc stavebních úřadů a upravil správní trestání za přestupky ve věcech stavebních.

V období první republiky nebyly - přes značné úsilí věnované této otázce - soustavné legislativní práce na novém celostátním stavebním řádu dovedeny do konce a byly přerušeny světovou válkou. První stavební novela byla provedena v době německé okupace vládním nařízením č. 109/1942 Sb., o změně stavebních řádů, které upravovalo některé dílčí otázky jako například omezení věcné příslušnosti obcí ve stavebních věcech, při současném upřesnění stavebních záležitostí projednávaných obcemi a stanovení působnosti dozorčích úřadů ve stavebních věcech. Podrobně pak byly v rozsáhlé samostatné kapitole nově upraveny

některé otázky, které dosud upraveny nebyly vůbec, popřípadě byly upraveny pouze nedostatečně. Šlo zejména o požadavky na silniční ochranná pásma a řešení konfliktů při střetu zájmů výstavby s omezeními vyplývajícími z vymezených ochranných pásem.

V navazujících předpisech byly řešeny otázky územního plánování na úrovni tehdejšího stupně poznání, vycházejícího z pochopení potřeby podřízení úprav menšího území potřebám území širšího a organického vývoje celku. Vládním nařízením č. 288/1941 Sb., byly nově ustanoveny podmínky pro opatřování plánů polohy obcí a o jejich finanční podpoře. Rovněž byla zřízena plánovací komise pro hlavní město Prahu a okolí (vládním nařízením č. 48/1940 Sb.), jejíž působnost byla později rozšířena na další obce.

Zároveň byly vydány zvláštní předpisy pro některé druhy staveb jako například biografy, stáje zemědělských podniků, plovárny, koupaliště, tělocvičny či hřiště. Dále byly stanoveny podmínky pro stavby u dráhy a v blízkosti dálnice.

Zákonná úprava z roku 1949 přinesla kvalitativně nový pohled na možnosti záměrného uspořádání zájmového prostoru a zavedla pojem územní plánování jako nástroj pro komplexní řešení území namísto dřívějších částečně pojatých urbanistických metod (jako byly například plány polohy, regulační či zastavovací plány).

Vydáním nových předpisů stavebního práva - **zákona č. 280/1949 Sb., o územním plánování a výstavbě obcí** a vyhláška ministerstva stavebního průmyslu č. 709/1950 o podrobnějších předpisech pro pozemní stavby - došlo navíc k oddělení technických požadavků ze zákona, k jejich úpravě v prováděcí vyhlášce a dále k podrobnější úpravě stavebního řízení v téže vyhlášce. Na rozdíl od detailní úpravy technických otázek byla vyhláška ve věci povolování staveb, popř. ohlašování jejich oprav, poměrně stručná. Stanovila však obširně náležitosti projektu předkládaného stavebníkem k žádosti o stavební povolení, určovala hlediska pro přezkoumávání projektu stavebním úřadem, podmínky pro spojení stavebního řízení s dalšími řízeními a náležitosti rozhodnutí, jímž se vydává stavební povolení. Kromě toho byly ve vyhlášce definovány základní pojmy jako novostavba, přístavba, nástavba, stavební změna, udržovací práce, stavební pozemek či staveniště. Způsob vymezení uvedených pojmů ve vyhlášce odpovídá v zásadě i současnému pojetí.

4.2 Období let 1951 – 1975

Ve druhé polovině 50. let byly novelizovány předpisy územního plánování a stavebního řádu. Formálně došlo k rozdělení zákonné úpravy územního plánování a stavebního řádu a postupně byly vydány tyto základní zákony a jejich prováděcí předpisy:

- **zákon č. 84/1958 Sb., o územním plánování**, ve znění zákona SNR číslo 131/1970 Sb. a zákona ČNR č. 146/1971 Sb. a zákona SNR číslo 159/1971 Sb.,
- **zákon č. 87/1958 Sb., o stavebním řádu**,
- vyhláška č. 144/1959 Ú.l., kterou se provádí zákon o stavebním řádu, ve znění vyhlášky č. 108/1966 Sb., vyhlášky č. 162/1970 Sb. a zákona SNR č. 131/1970 Sb.
- vyhláška č. 153/1959 Ú.l., o územním plánování, ve znění zákona SNR č. 131/1970 Sb., vyhlášky č. 162/1970 Sb., vyhlášky č.130/1971 Sb., zákona ČNR č. 146/1971 Sb. a zákona SNR č. 159/1971 Sb.

Ve věci stavebního řízení přinesly příslušné předpisy dvě změny. Jednak byl namísto tradičního pojmu "stavební povolení" zaveden pojem "rozhodnutí o přípustnosti stavby", jednak se začaly, v souladu se speciálními předpisy o dokumentaci staveb, které vznikly v mezidobí mezi rokem 1950 a 1958, rozlišovat podmínky stavebního řízení u staveb občanů a staveb organizací.

Zákon o územním plánování a stavebním řádu rozlišoval územní plány rajónů pro velká území, směrné územní plány pro celá města a obce a podrobné územní plány pro části obcí a zejména pro místně i časově soustředěnou výstavbu.

4.3 Období let 1976 – 2005

Rozlišování podmínek pro stavební řízení u staveb občanů a staveb organizací, ustanovené v předchozích letech, trvalo i v době platnosti **zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu** a jeho prováděcích předpisů. Tento zákon, na rozdíl od předchozího, rozlišuje územní dokumentaci pro velká území, pro celá města a obce a pro jejich části, přičemž zároveň zavádí územní prognózy pro vyjádření dlouhodobých záměrů, územní plány pro výhled 20-30 let a územní projekty pro výstavbu soustředěnou zhruba do období jedné pětiletky. Zákon byl později změněn a doplněn dalšími zákony v souvislosti s politickými změnami. S novelami stavebního zákona po roce 1990 také končí rozlišování podmínek stavebních řízení u staveb občanů a staveb organizací. Dalším cílem novel po roce 1990 bylo uvedení stavebního zákona do souladu s Listinou základních lidských práv a svobod a posílení ochrany vlastnických práv. I po změně státního zřízení je stále ještě v platnosti zákon č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu, který je novelizován zákonem č. 262/1992 Sb., a vyhláškou č. 378/1992 Sb., která mění a doplňuje vyhlášky

č. 85/1976 Sb., o podrobnější úpravě územního řízení a stavebním řádu, ve znění vyhlášky č. 155/1980 Sb. Dále je novelizován např. zákonem č. 43/1994 Sb., zákonem č. 59/2001 Sb. a zákonem č. 422/2002 Sb. Platnost zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu skončila až po třiceti letech v roce 2006.

4.4 Období od roku 2006

1. ledna 2007 nabývá účinnosti zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu. Dochází tak k zásadním legislativním změnám v dané oblasti.

Činnosti územního plánování jsou hierarchizovány na národní, regionální (krajskou) a lokální (obce s rozšířenou působností) úroveň. Platí přitom princip superiority, což znamená, že hierarchicky vyšší úřad územního plánování je nadřízen úřadu hierarchicky nižšímu, stejně jako „vyšší“ nástroj územního plánování s územně širší působností je závazným vstupem pro nástroj „nižší“, tedy takový, který řeší územně méně rozsáhlé území. [16]

V rámci územně plánovacích podkladů je ustanoven nový nástroj – územně analytické podklady, které obsahují jak zjištění a vyhodnocení stavu a vývoje území, tak vyhodnocování udržitelného rozvoje a problémů území, které je nutno ošetřit územně plánovací dokumentací. Oproti minulému zákonu jsou cíle územního plánování naplňovány prostřednictvím politiky územního rozvoje (PÚR ČR) pro území celé České republiky, zásad územního rozvoje kraje (ZÚR) pro celé území kraje a na úrovni měst, respektive obcí prostřednictvím územních plánů (ÚP). Vznikl také nový koncepční celorepublikový nástroj územního plánování, kterým je politika územního rozvoje. Ta stanovuje priority územního rozvoje jak v celorepublikových, tak i v mezinárodních souvislostech, dále určuje strategii a základní podmínky pro naplňování těchto priorit a stanovuje podmínky pro zajištění udržitelného rozvoje území.

Na základě prověřování územně plánovacích dokumentací dochází ke změně jejich obsahu, zejména při rozlišení krajské územně plánovací dokumentace, nyní zásad územního rozvoje kraje, od územních plánů a regulačních plánů obcí, s cílem důsledně respektovat oddělené působnosti těchto územních samospráv. Kraje proto budou řešit pouze problémy nadmístního významu tak, aby nezasahovaly do kompetencí obcí. V případě průniku této působnosti je vždy vyžadována jejich dohoda.

Zcela novým institutem v rámci územního plánování je náhrada za změnu v území, ale toto ustanovení nabude účinnosti až 1. 1. 2012.

5 Změny v přístupech k územnímu plánování

V souvislosti s rozvojem plánování měst a vývojem společnosti dochází také ke změnám v legislativě upravující tuto problematiku. K prvním pokusům o regulaci územního plánování a stavby měst na našem území dochází na konci 19. století, jak již bylo řečeno v předchozí kapitole. Další text bude zaměřen na změny v přístupech k územnímu plánování v určitých oblastech, konkrétně ve způsobu zapojování veřejnosti a ochraně životního prostředí a památek. V poslední kapitole jsou pak uvedeny způsoby projednávání.

5.1 Způsob zapojování veřejnosti

Zákon č. 280/1949 Sb. o územním plánování a výstavbě obcí

Tento zákon obsahuje zásady pro řízení o plánech, které, mimo jiné, umožňují občanům vyjádřit se k projednávaným plánům. Všem občanům je třeba poskytnout příležitost, aby se mohli v určité časové lhůtě vyjádřit k podrobnému a zastavovacímu plánu.

Zákon č. 84/1958 Sb. o územním plánování

Výkonné orgány příslušných národních výborů mají za povinnost seznámit občany vhodnou formou se základními záměry a návrhy územních plánů a při vypracování a schvalování územních plánů k případným připomínkám občanů přihlídnout.

Zákon č. 50/1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Občané mají právo seznámit se s návrhem územního plánu dané zóny, který musí být po dobu 30 dnů vystaven k veřejnému nahlédnutí. Projednávání návrhu územního plánu sídelního útvaru nebo zóny musí být občanům oznámeno způsobem obvyklým. Občané jsou pak oprávněni podat do 30 dnů od oznámení o projednávání návrhu své připomínky k tomuto návrhu. Občané, jejichž vlastnická nebo jiná práva k pozemkům či stavbám jsou řešením územního plánu zóny přímo dotčena, mohou v téže lhůtě podat proti tomuto návrhu námítky. K těmto námítkám pak sdělí orgán územního plánování do 60 dnů od schválení územního plánu své stanovisko.

Veřejnost je také účastníkem samotného územního řízení. Přesněji řečeno je to občan, jehož vlastnická nebo jiná práva mohou být rozhodnutím přímo dotčena a to jen tehdy, je-li pozemek určen pro zastavění stavbou, která může být předmětem osobního vlastnictví.

Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

V tomto zákoně jsou tématu zapojování veřejnosti věnována dvě ustanovení, §22 a §23. Veřejné projednávání při pořizování územně plánovací dokumentace nařizuje pořizovatel. Je-li to účelné nebo vyžaduje-li to rozsah řešeného území, nařídí pořizovatel více veřejných projednávání na jím určených místech. O průběhu projednávání se vede písemný záznam. Při veřejném projednávání se stanoviska, námitky a připomínky uplatňují písemně a jsou připojeny k záznamu o průběhu projednávání.

Veřejnost může být při pořizování návrhu, popřípadě konceptu územně plánovací dokumentace zastupována veřejností zmocněným zástupcem. Tím může být fyzická nebo právnická osoba, která je plně způsobilá k právním úkonům. Zástupce veřejnosti musí být zmocněn takovým počtem obyvatel obce, jaký výše zmíněný zákon jasně stanoví. Zmocnění se dokládá seznamem občanů obce nebo kraje spolu s prohlášením, že jmenovaného zástupce veřejnosti občané tímto zmocňují k podání námítky a k projednání této námítky na základě věcně shodné připomínky.

Vývoj přístupů ke způsobu zapojování veřejnosti

Veřejnost měla vždy možnost vyjádřit se k připravovaným plánům. Podle zákona č. 280/1949 měl občan příležitost vyjádřit se v přiměřené časové lhůtě k podrobnému a zastavovacímu plánu. Jestli bude k jeho vyjádření přihlédnuto, jak dlouhá je přiměřená lhůta a kde si občan může dokumentaci prohlédnout, ještě tento zákon neřeší. Zákon z roku 1958 už ukládal za povinnost výkonným orgánům seznámit občany se základními záměry a návrhy územní dokumentace, a to „vhodným způsobem“. Dále také řeší, co s připomínkami od občanů. Zákon ukládá, že by se k nim „mělo přihlížet“.

V dalším období, v době platnosti zákona č. 50/1976, byly stanoveny lhůty pro jednotlivé činnosti. Také byly podrobněji upraveny způsoby projednávání, seznamování a vyjadřování se k územní dokumentaci. Nyní platný zákon upravuje i tzv. veřejného zástupce, který zastupuje občany při veřejném projednávání a při pořizování územně plánovací dokumentace.

5.2 Ochrana životního prostředí a památek

Zákon č. 280/1949 Sb. o územním plánování a výstavbě obcí

Ochrana životního prostředí ani ochrana památek není v tomto zákoně nijak zvlášť řešena.

Zákon č. 84/1958 Sb. o územním plánování

Jedním z úkolů územního plánování stanovým v tomto zákoně je vymezení chráněných území nebo objektů a ochranných pásem a zajišťovat ochranu území, objektů nebo pásem vymezených podle zvláštních předpisů. Také při řešení úkolů územního plánování jsou příslušné orgány povinny umožňovat nejúčelnější využití přírodních podmínek řešeného území a dbát o ochranu nerostného bohatství a zemědělské půdy.

Ochrana životního prostředí a památek je i jednou ze součástí územního rozhodnutí a to v podobě vymezení chráněných území, objektů a ochranných pásem v případech, kdy tato působnost nepřísluší podle zvláštních předpisů jiným orgánům.

Zákon č. 50/1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

V tomto zákoně se pojem životního prostředí a ochrany památek dostává do úkolů a cílů územního plánování. Podrobněji to uvádí §1, který říká že: „Územní plánování vytváří předpoklady k zabezpečení trvalého souladu všech přírodních, civilizačních a kulturních hodnot v území, zejména se zřetelem na péči o životní prostředí a ochranu jeho hlavních složek – půdy, vody a ovzduší.“ [18]

Ochrana životního prostředí a památek je pro stavební úřad důležitým aspektem v jednotlivých fázích územního řízení. Posuzuje daný návrh především z hlediska péče o životní prostředí, ochrany přírody a péče o kulturní památky.

Pro ucelené části města, zejména pro část historickou a pro část rekreačního nebo krajinného celku, se zpracovává tzv. územně plánovací dokumentace zóny.

Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Územní plánování ve veřejném zájmu chrání a rozvíjí přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území, včetně urbanistického, architektonického a archeologického dědictví. Přitom chrání krajinu jako podstatnou složku prostředí života obyvatel a základ jejich totožnosti. S ohledem na to určuje podmínky pro hospodárné využití území.

Úkolem územního plánování je také vyhodnocení vlivu politiky územního rozvoje, zásad územního rozvoje nebo územního plánu na vyvážený vztah územních podmínek pro příznivé životní prostředí, pro hospodářský rozvoj a pro soudržnost společenství obyvatel území - tzv. vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území. Dále je jeho součástí posouzení vlivů na životní prostředí zpracované podle přílohy tohoto zákona a posouzení vlivu na evropsky významnou lokalitu nebo ptačí oblast, pokud orgán ochrany přírody svým stanoviskem takovýto vliv nevyloučil.

Vývoj přístupů k ochraně životního prostředí a památek

Ochrana životního prostředí a památek prošla asi největším vývojem. Zákon č. 280/1949 Sb. tuto problematiku nijak zvlášť neřešil. Jedním z úkolů územního plánování zákona č. 84/1958 Sb. Však již bylo vymezení chráněných území a zajištění jejich ochrany. Také při řešení úkolů územního plánování měly příslušné orgány dbát na „nejúčelnější využití přírodních podmínek a na ochranu nerostného bohatství a zemědělské půdy“. V období platnosti zákona č. 50/1976 Sb. byl na otázku ochrany životního prostředí a památek kladen větší zřetel. Stavební úřad již musel v územním řízení posuzovat daný návrh z hlediska péče o životní prostředí, ochrany přírody a péče o kulturní památky. Současná legislativa chrání a rozvíjí přírodní, kulturní a civilizační hodnoty území. Všechny dokumenty (politika územního rozvoje, zásady územního rozvoje, územní i regulační plány) jsou zkoumány z hlediska vlivů na udržitelný rozvoj území, dále posuzovány z hlediska vlivů na životní prostředí, na evropsky významnou lokalitu nebo ptačí oblast.

5.3 Vlastní proces územního plánování

Zákon č. 280/1949 Sb. o územním plánování a výstavbě obcí

Dle tohoto zákona vypracovával směrný územní plán, podrobný územní plán a zastavovací plán místní národní výbor a to dle pokynů krajského národního výboru. Tato povinnost vyplývala z nařízení vlády, týkajícím se zásad pro územní plánování a obsah a způsob vypracování územních plánů.

V řízení o plánu směrném, podrobném a zastavovacím bylo třeba dbát zejména na to, aby došlo k dohodě mezi veřejnými orgány, kterých se obsah plánů týká. Pouze tyto orgány pak byly v postavení účastníků řízení, nicméně také občanům zde byl poskytnut prostor k vyjádření jejich stanoviska. Krajský národní výbor po předchozím souhlasu vojenské správy plán buď potvrdil, nebo ho vrátil k přepracování. O odvolání z jeho výměru rozhodoval státní úřad plánovací, šlo-li o směrný nebo podrobný plán, nebo ministerstvo techniky, jednalo-li se o plán zastavovací. Potvrzený plán byl závazný pro stavební a jakoukoliv jinou činnost, jíž se dotýkal svým obsahem.

Zákon č. 84/1958 Sb. o územním plánování

Dle tohoto zákona byly základním výchozím podkladem pro územní plánování výhledové plány hospodářského a kulturního rozvoje jednotlivých oblastí, vypracované v rámci státního plánu rozvoje národního hospodářství.

Podle povahy řešených úkolů se vypracovávaly územní plány rajonů, územní plány sídlišť a zastavovací plány. Pořizovaly je výkonné orgány krajských národních výborů, které je také schvalovaly, pokud si jejich schválení nevyhradila vláda. Návrhy územních plánů musely být před předložením ke schválení projednány v radách dotčených okresních a místních národních výborů. Řízení o územních plánech rajonů a sídlišť projednávaly a domlouvaly výkonné orgány příslušných národních výborů. Navrhovaná řešení těchto plánů byla projednána se všemi dotčenými orgány státní správy, organizacemi socialistického sektoru a občany.

Územní plány rajonů a sídlišť byly schvalovány jako celek. Tyto schválené územní plány pak byly podkladem pro územní rozhodnutí, která vydávaly výkonné orgány příslušných národních výborů. Tato rozhodnutí se mohla týkat umístění jednotlivých staveb nebo jejich souborů, vymezení chráněných území či objektů a ochranných pásem, stavebních uzávěr, nebo změn ve využití pozemků. Územní rozhodnutí vydával výkonný orgán okresního národního výboru.

Zákon č. 50/1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Základním nástrojem územního plánování byly za platnosti tohoto zákona územně plánovací podklady, územně plánovací dokumentace a územní rozhodnutí. Mezi územně plánovací podklady patřily také urbanistická studie, územní generel, seznam pozemků pro výstavbu rodinných domků a územně technické podklady. Územně plánovací dokumentaci tvořila územní prognóza, územní plán a územní projekt. Tato dokumentace se zpracovávala pro velký územní celek, sídelní útvar nebo zónu. Územně plánovací dokumentaci pořizovaly orgány územního plánování, což byly národní výbory, orgány územního plánování ministerstva výstavby a techniky a federální ministerstvo pro technický a investiční rozvoj. Územně plánovací dokumentaci velkých územních celků pořizovaly krajské národní výbory, pro sídelní útvary a zóny pak dokumentaci pořizovaly okresní národní výbory.

Návrh územně plánovací dokumentace projednával orgán územního plánování, který ji také pořizoval. Projednával ji s národním výborem, dotčenými orgány státní správy a v případě návrhu územního plánu i s organizacemi a občany. O projednávání návrhu územně plánovací dokumentace vyrozuměl orgán územního plánování dotčené národní výbory a ostatní orgány, dále pak občany a dotčené organizace. Národní výbory a ostatní orgány státní správy měly možnost sdělit své návrhy do 30 dnů od vydání vyrozumění. Organizace i občané také mohli podat připomínky k návrhu a to do 30 dnů od vydání

oznámení. Návrh územního plánu posuzoval též nadřízený orgán územního plánování a až s jeho souhlasem bylo možné územní plán schválit. Územní plány a územní projekty velkých územních celků schvalovaly krajské národní výbory a územní plány sídelních útvarů a zón okresní národní výbory. Schválená územně plánovací dokumentace byla ve stanoveném rozsahu závazným nebo směrným podkladem pro vypracování dalších kategorií a stupňů územně plánovací dokumentace.

Orgán územního plánování, který pořídil územně plánovací dokumentaci, soustavně sledoval, zda se nezměnily územně technické, hospodářské a sociální předpoklady, na jejichž základě byla koncepce navržena. Pokud ke změně došlo, byl orgán územního plánování povinen pořídit doplněk nebo změnu územně plánovací dokumentace.

Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon)

Územně plánovací dokumentací jsou zásady územního rozvoje, územní plán a regulační plány. Pořizovatelem je příslušný obecní úřad, krajský úřad, Ministerstvo pro místní rozvoj nebo Ministerstvo obrany. Jednotlivá ministerstva pořizují územně plánovací dokumentaci, vymezení zastavěného území a politiku územního rozvoje.

Územně plánovací podklady tvoří územně analytické podklady, které obsahují zjištění a vyhodnocení stavu a vývoje území. Úřad územního plánování pořizuje tyto podklady pro svůj správní obvod. Krajský úřad pak pořizuje územně analytické podklady pro území kraje. Pořizovatel průběžně aktualizuje územně analytické podklady na základě nových údajů o území a průzkumu území a každé 2 roky pořídí jejich úplnou aktualizaci.

Územně analytické podklady pro správní obvod obce s rozšířenou působností předkládá pořizovatel Radě obcí (ta zkoumá podklady zejména z hlediska udržitelného rozvoje). Poté pořizovatel podklady upraví a odešle krajskému úřadu.

Územně analytické podklady pro území kraje pořizuje krajský úřad a předkládá je k projednání zastupitelstvu kraje. Krajský úřad je pak pošle Ministerstvu pro místní rozvoj a Ministerstvu životního prostředí.

Mezi územně plánovací dokumentací na úrovni obcí patří i územní plán. Pořizovatelem územního plánu je obec, jejímž úkolem je nejprve zpracovat návrh zadání územního plánu, ten poté zaslat dotčeným orgánům, sousedním obcím a krajskému úřadu. Dále zařídí zveřejnění návrhu a zadání územního plánu a oznámí projednání zadání na úřední desce. Po projednání případně návrh upraví a poté ho odešle ke schválení zastupitelstvu obce. Obec následně vypracuje koncept územního plánu, ke kterému je vedeno veřejné projednání. I tento koncept musí být volně k nahlédnutí. V zákonné lhůtě se pak mohou k tomuto

konceptu vyjádřit dotčené orgány. Ke konceptu se nakonec vyjádří také krajský úřad. Vyhodnocení vlivů na udržitelný rozvoj území pak projedná Rada obcí a na základě výsledku projednání konceptu územního plánu zpracuje pořizovatel návrh územního plánu. Zase následuje veřejné vyvěšení, rozeslání dotčeným orgánům, a dále jejich vyjádření. Jako poslední se vyjádří krajský úřad. Návrh je poté upraven a zastupitelstvu obce je předložen návrh na vydání územního plánu. Zastupitelstvo obce si ověří, zda není plán v rozporu s nadřizenými plány a vydá ho. Pořizovatel poté každé 4 roky předkládá zastupitelstvu obce zprávu o uplatňování územního plánu v uplynulém období.

Vývoj přístupů k vlastnímu procesu územního plánování

V této oblasti došlo ke změnám především v názvosloví jednotlivých dokumentů. Směrný územní plán, podrobný územní plán a zastavovací plán jsou názvy dokumentů vyplývající ze zákona č. 280/1949 Sb. Vypracovával je místní národní výbor podle pokynů krajského národního výboru. V této legislativní úpravě je řečeno, že musí dojít k dohodě mezi veřejnými orgány, kterých se dotýká obsah plánů. Tato dohoda je platná i pro další zákony, včetně toho současného.

Zákon č. 84/1958 Sb. rozpoznával územní plány rajonů, územní plány sídlišť a zastavovací plány. Pořizovaly je výkonné orgány krajských národních výborů a ty je také schvalovaly. Tyto schválené plány pak sloužily jako podklad pro územní rozhodnutí.

Mezi nástroje územního plánování patřily dle zákona č. 50/1976 Sb. územně plánovací podklady (urbanistická studie, územní generel a seznam pozemků určených pro výstavbu rodinných domků), územně plánovací dokumentace (územní prognóza, územní plán a územní projekt) a územní rozhodnutí. Oproti předchozímu zákonu je zde rozlišováno zpracování dokumentace pro velký územní celek, sídelní útvar nebo zónu. Také se začalo rozlišovat, který orgán pořizuje a projednává kterou dokumentaci. Například územní plány sídelních útvarů a zón pořizovaly místní národní výbory a schvalovaly je okresní národní výbory. Novinkou zde bylo, že orgán územního plánování musel sledovat, zda se nezměnily poměry v území a případně zajistit doplněk nebo změnu územně plánovací dokumentace.

V současné době platný zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu rozlišuje zásady územního rozvoje (pořizuje příslušný krajský úřad a schvaluje zastupitelstvo kraje), územní plán a regulační plány (pořizuje příslušný obecní úřad a schvaluje ho zastupitelstvo obce). Oproti předchozí platné legislativě je stanoveno, že pořizovatel průběžně aktualizuje územně analytické podklady a každé 2 roky pořídí jejich úplnou

aktualizaci. Na úrovni obce s rozšířenou působností je také zřízena Rada obcí, která zkoumá podklady zejména z hlediska udržitelného rozvoje.

6 Závěr

Počátky územního plánování mají své kořeny v hluboké minulosti, kdy osídlení na území Evropy teprve vznikalo. Vývoj začíná vznikem prvních lidských obydlí v době, kdy člověk začal pěstovat zemědělské plodiny a chovat dobytek. To s sebou neslo potřebu trvalého sídla. S rozvojem společnosti tak vznikají první města. S prvním plánováním stavby měst ve světě se můžeme setkat už v Egyptě nebo v Římě. U nás jsou počátky měst datovány do 13. století, kdy tzv. lokátor hledal vhodná místa pro založení nového města. Všechna města měla z ochranných důvodů hradby, které v 19. století již nebyly potřeba, protože opadla potřeba chránit město před napadením. Osídlení do té doby probíhalo nejen uvnitř, ale také vně opevnění a po odstranění hradeb vznikla potřeba vhodným způsobem propojit centrum města s těmito periferiemi. Otázka, jak vhodně využít tento prostor, byla hlavním důvodem ke vzniku prvních regulačních plánů u nás. Každé město si s tím poradilo jinak, většinou se ale jednalo o vypsání veřejné soutěže. Ne všude ovšem k realizaci vítězného plánu došlo. Ve své práci jsem se zaměřila na města Praha, Hradec Králové, Brno a Olomouc, a to právě z důvodu odlišného přístupu jednotlivých měst k řešení tohoto problému. Zatímco město Hradec Králové vznikalo přesně podle plánů, ve městě Olomouc probíhala navzdory existenci plánu nekontrolovaná výstavba.

Se vznikem regulačních plánů vyvstala potřeba regulace stavebních činností. Vznikly proto první zákony zaměřené na územní plánování a stavební činnost. Na konci 19. století jsou sepsány první zákony na úrovni měst. První zákon o územním plánování a výstavbě měst byl vydán roku 1949 jako zákon č. 280/1949 Sb. o územním plánování a výstavbě obcí. Následuje zákon č. 84/1958 Sb. o územním plánování, zákon č. 50/1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu a v současné době platný zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu.

V závěru práce se věnuji seřídění poznatků získaných studiem odborné literatury a legislativy z oblasti územního plánování. Vývoj přístupů k územnímu plánování byl rozdělen na časové etapy dle platnosti jednotlivých zákonů. Z dané problematiky jsem se, při zpracovávání této práce, zaměřila na tři oblasti - vlastní proces územního plánování, způsob a možnosti zapojování veřejnosti do procesu územního plánování a ochranu životního prostředí a památek.

V oblasti zapojování veřejnosti došlo k posunu hlavně ve způsobu, jakým se veřejnost může k připravovaným plánům vyjádřit a do jaké míry. V době platnosti prvního zákona

z roku 1949 měl občan pouze možnost se vyjádřit, ale k jeho připomínkám nemuselo být přihlédnuto. Dnes však již veřejnost může mít svého zástupce, který je odborníkem v daném oboru a jehož úkolem je zajistit, aby k připomínkám občanů přihlédnuto bylo.

K největšímu vývoji došlo asi v oblasti Ochrany životního prostředí a památek. V počátcích územního plánování tato problematika vůbec řešena nebyla, s postupem času však již legislativa začala dbát na nejúčelnější využití přírodních podmínek a brát ohled na ochranu životního prostředí a památek. V dnešní době je velký důraz kladen na to, jak územní plánování ovlivňuje životní prostředí, a veškeré dokumenty jsou vypracovávány s ohledem na udržitelný rozvoj území.

V souvislosti s tím také dochází ke změnám v názvech a působnostech jednotlivých plánů a souvisejících dokumentů. Asi největší změnu přinesl zákon č. 50/1976 Sb., který začal rozlišovat dokumentaci po velkých územních celek, sídelní útvar nebo zónu. Tohoto rozdělení se drží i současná legislativa, která rozlišuje dokumenty na úrovni státu, kraje a obce. Veškeré související změny jsou v práci uvedeny spolu s okolnostmi, za jakých k nim došlo.

Práce tak poskytuje ucelený pohled na vývoj přístupů k územnímu plánování na úrovni Československa a České republiky. Tím byl naplněn jak hlavní cíl práce, tak i některé dílčí cíle, které vyplynuly v průběhu zpracovávání práce. Shrnutím přístupů byl také naplněn cíl vytyčený v úvodu práce.

7 Literatura

- [1] BLAŽEK, Jiří; UHLÍŘ, David. *Teorie regionálního rozvoje*. Praha: Karolinum, 2002. 21 s.
- [2] ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra. *Teoretické přístupy k regionálnímu rozvoji*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2007. 129 s.
- [3] ADAMČÍK, Stanislav. *Zdroje teorie regionální politiky a regionálního rozvoje*. Ostrava : VŠB - Technická univerzita Ostrava, 1997. 138 s. 1 s.
- [4] HUDEČKOVÁ, Helena; LOŠŤÁK, Michal; ŠEVČÍKOVÁ, Adéla. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. Praha : Česká zemědělská univerzita v Praze, 2006. 193 s.
- [5] STEJSKAL, Jan; KOVÁRNÍK, Jaroslav. *Regionální politika a její nástroje*. Praha : Portál, 2009. 216 s.
- [6] Zákon č. 183/2006 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In Sběrka zákonů. 2006, částka 63, s. 2226-2290.
- [7] HRŮZA, Jiří; ZAJÍC, Josef. *Vývoj urbanismu I. díl*. Vyd. 2. Praha : Vydavatelství ČVUT, 2002. 186 115 s.
- [8] ŠILHÁNKOVÁ, Vladimíra; KOUTNÝ, Jan; ČABLOVÁ, Markéta. *Urbanismus a územní plánování*. Pardubice : Univerzita Pardubice, 2002. 117 s.
- [9] MAIER, Karel. *Územní plánování*. Vyd. 2., přeprac. Praha : Vydavatelství ČVUT, 2004. 85 s.
- [10] VYSTOUPIL, Jiří. *Prognózy a modely v regionálním rozvoji*. Pracovní texty. Brno : ESF MU, 2003. 120 s.
- [11] HRŮZA, Jiří. *Slovník soudobého urbanismu*. Praha : Odeon, 1977. 342 s.

- [12] MAIER, Karel. *Hospodaření a rozvoj českých měst 1850-1938*. Vyd. 1. Praha : Academia, 2005. 374 s.
- [13] KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezku : IV. díl: Ml-Pan*. Vyd. 1. Praha : Libri, 2000. 941 s.
- [14] HRŮZA, Jiří; ZAJÍC, Josef. *Vývoj urbanismu II. díl*. Praha : Vydavatelství ČVUT, 1999. 150 137 s.
- [15] KUČA, Karel. *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezku : I. díl: A-G*. Vyd 1. Praha : Libri, 1996. 874 s
- [16] WOKOUN, René, et al. *Regionální rozvoj : Východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování*. Praha : Linde Praha, 2008. 475 s.
- [17] Zákon č. 280/1949 Sb. o územním plánování. In Sbírká zákonů. 1949, částka 88, s. 786-792.
- [18] Zákon č. 50/1976 Sb. o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon). In Sbírká zákonů. 1976, částka 9, s. 146-174.
- [19] Zákon č. 84/1958 Sb. o územním plánování. In Sbírká zákonů. 1958, částka 35, s. 226-231.
- [20] *Metodická podpora regionálního rozvoje* [online]. 2009 [cit. 2011-04-11]. Nástroje regionální politiky. Dostupné z WWW: <<http://www.regionalnirozvoj.cz/index.php/nastroje-regionalni-politiky.html>>.
- [21] *Evropa : Portál evropské unie* [online]. 1995 [cit. 2011-03-10]. O Evropské unii. Dostupné z WWW: <http://europa.eu/about-eu/index_cs.htm>.
- [22] *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. 2009 [cit. 2011-03-12]. Strategie regionálního rozvoje České republiky na roky 2007-2013. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz/Regionalni-politika/Koncepce-Strategie/Strategie-regionalniho-rozvoje-Ceske-republiky-na>>.

- [23] *Územní plán města Pardubice včetně změn* [online]. 2005 [cit. 2011-04-21]. Územní plán města Pardubice. Dostupné z WWW: <<http://gis.mmp.cz/up/>>.
- [24] *Mystický Egypt* [online]. 2009 [cit. 2011-04-21]. 100 pohledů na egypt. Dostupné z WWW: <<http://mystickyegypt.blogspot.com/2010/09/100-pohledu-na-pyramidy-v-gize-001.html>>.
- [25] *Navajo : Otevřená encyklopedie* [online]. 2008 [cit. 2011-04-21]. Římské fórum. Dostupné z WWW: <<http://rimske-forum.navajo.cz/>>.
- [26] *Dictionnaires et Encyclopédies sur 'Academic'* [online]. 2000 [cit. 2011-04-21]. Aigues-Mortes. Dostupné z WWW: <<http://fr.academic.ru/dic.nsf/frwiki/64541>>.
- [27] Filarete. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, [cit. 2011-04-21]. Dostupné z WWW: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Filarete>>.
- [28] File:St petersburg map 1893.jpg. In *Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, 2010 [cit. 2011-04-21]. Dostupné z WWW: <http://commons.wikimedia.org/wiki/File:St_petersburg_map_1893.jpg>.
- [29] *ARCHiNET* [online]. 2000 [cit. 2011-04-21]. Zahradní města. Dostupné z WWW: <<http://www.archinet.cz/index.php?mode=article&art=10641&sec=10019><=cz>.
- [30] *Leccos* [online]. 2010 [cit. 2011-04-21]. Ducové. Dostupné z WWW: <<http://leccos.com/index.php/clanky/ducove>>.
- [31] *Klub pro záchranu památek* [online]. 2009 [cit. 2011-04-21]. Historie Karlína. Dostupné z WWW: <<http://www.kzp.cz/>>.
- [32] *Ústav pro dějiny umění FF UK* [online]. 2008 [cit. 2011-04-22]. Architektura 19. století. Dostupné z WWW: <<http://udu.ff.cuni.cz/soubory/galerie/01%20Cechy/Biegel%20-%20Architektura%2019%20století/slides/77%20Plan%20asanace%20Stareho%20Mesta%200a%20Josefova,%201893.html>>.

- [33] *EARCH : Architektura online* [online]. 2008 [cit. 2011-04-21]. Velké záměry socialistického realismu v Praze. Dostupné z WWW: <<http://www.earch.cz/clanek/3607-velke-zamery-socialistickeho-realismu-v-praze-2dil.aspx>>.
- [34] *Brno : oficiální web statutárního města Brna* [online]. 2011 [cit. 2011-04-21]. Z historie územního plánování v Brně. Dostupné z WWW: <<http://www.brno.cz/pripravovany-uzemni-plan-mesta-brna-upmb/z-historie-uzemniho-planovani-v-brne/>>.
- [35] *Ministerstvo pro místní rozvoj* [online]. 2009 [cit. 2011-04-21]. Historie českého stavebního práva. Dostupné z WWW: <<http://www.mmr.cz/Uzemni-planovani-a-stavebni-rad/Pravo-Legislativa/Dalsi-pravni-informace/Historie-ceskeho-stavebniho-prava>>.

Seznam zkratek

aj.	a jiné
apod.	a podobně
atd.	a tak dále
CF	Kohezní fond
č.	číslo
ČR	Česká republika
EHS	Evropské hospodářské společenství
ERDF	Evropský fond pro regionální rozvoj
ESF	Evropský sociální fond
EU	Evropská unie
HDP	hrubý domácí produkt
HND	hrubý národní důchod
např.	například
Sb.	Sbírka zákonů
SF	Strukturální fond
stol.	století
tj.	to je
tzv.	takzvaný
Ú.1.	Úředního listu
ZÚR	Zásady územního rozvoje
z.z.	zemského zákoníku

Seznam obrázků

Obrázek 1: Příklad současného územního plánu, město Pardubice	18
Obrázek 2: Geometrické umístění pyramid v Gíze	20
Obrázek 3: Antický Řím.....	22
Obrázek 4: Založené středověké město Aigues Mortes ve Francii	23
Obrázek 5: Návrh ideálního města Sforzinda, Filarete, po 1460	24
Obrázek 6: Plán města Petrohrad.....	25
Obrázek 7: Myšlenka zahradního město aplikovaná na Londýn.....	27
Obrázek 8: Příklad Slovanského hradiště.....	30
Obrázek 9: Plán města Karlín z roku 1841	33
Obrázek 10: Asanační plán Židovského Města v Praze, konec 19. století.....	36
Obrázek 11: Směrný plán města Prahy z roku 1948	37
Obrázek 12: První Regulační plán královského věnného města Hradce Králové, 1890.....	38
Obrázek 13: Regulační plán Hradce Králové, Josef Gočár 1928	40
Obrázek 14: Regulační plán, E. Bode 1942.....	41
Obrázek 15: Regulační plán Olomouce, C. Sitte.....	42
Obrázek 16: Brno, J. Lorenc, 1861	44
Obrázek 17: Výřez z Plánu regionální obnovy zemského hlavního města Brna 1947.....	45

Seznam tabulek

Tabulka 1: Hlavní vývojové etapy teorií regionálního rozvoje a regionální politiky	10
--	----